

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
Департамент кадрової політики
Науково-методичний центр кадрової політики

ПОСІБНИК
для фахівців служб персоналу
військових частин Збройних Сил України
(в умовах воєнного стану)

Київ – 2022

Посібник для фахівців служб персоналу військових частин Збройних Сил України (в умовах воєнного стану): посіб. / О.В.Яцино, І.М.Половінкін, О.Л.Тракалюк, В.В.Федорович, О.П.Даценко, Ю.І.Костенко, С.В.Солодовник, С.М.Чумаченко, Т.А.Блізніков – К.: НМЦ КП МО України, 2022. – 56 с.

Схвалено та рекомендовано до друку Науковою радою Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (протокол № 4 від 3 червня 2022 р.)

Посібник розроблений на підставі аналізу нормативно-правових актів та керівних документів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, що регламентують питання організації та проведення кадрової роботи у Збройних Силах України (далі – ЗС України), з урахуванням безпосереднього досвіду практичної діяльності фахівців служб персоналу, а також на підставі аналізу проблемних питань, які виникають в роботі служб персоналу військових частин (підрозділів) ЗС України (як існуючих так і знов сформованих), територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП), а також військових частин (підрозділів) Сил територіальної оборони ЗС України в умовах воєнного стану. В посібнику визначено загальні обов'язки старшого помічника начальника штабу батальйону з кадрів і стройової частини окремого батальйону (начальника групи персоналу штабу окремого батальйону Сил територіальної оборони) та надано методичні рекомендації щодо практичного виконання його завдань за основними напрямками кадрової роботи. В процесі розробки посібника використані інформаційні матеріали, які були надані провідними вищими військовими навчальними закладами України, а саме Національним університетом оборони України імені Івана Черняхівського та Національною академією сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Видання призначено для використання фахівцями служб персоналу військових частин Збройних Сил України та Держаної спеціальної служби транспорту в процесі виконання практичних заходів роботи з персоналом Збройних Сил України (в умовах воєнного стану).

		Зміст
Вступ		5
РОЗДІЛ 1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності служб персоналу	6
РОЗДІЛ 2.	Комплектування військових частин (підрозділів) особовим складом	10
РОЗДІЛ 3.	Призначення, переміщення особового складу на посади	12
3.1	Права посадових осіб щодо призначення військовослужбовців наказами по особовому складу	12
3.2	Порядок призначення військовослужбовців на посади	13
3.3.	Особливості призначення на посади осіб рядового, сержантського і старшинського складу	14
3.4.	Особливості призначення на посади у ВВНЗ, ВВП ЗВО	14
3.5	Переміщення військовослужбовців по службі	14
3.6	Перебування військовослужбовців у розпорядженні відповідних командирів	14
3.7	Порядок усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень або відсторонення від посади	15
3.8	Відрядження	17
РОЗДІЛ 4.	Присвоєння військових звань військовослужбовцям	18
РОЗДІЛ 5.	Нагородження особового складу	20
5.1	Нагородження особового складу державними нагородами України	21
5.2	Нагородження особового складу заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України	23
5.3	Нагородження особового складу почесними нагрудними знаками Головнокомандувача ЗС України	27
РОЗДІЛ 6.	Надання відпусток особовому складу	31
РОЗДІЛ 7.	Звільнення військовослужбовців з військової служби	33
7.1	Права посадових осіб щодо звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану	33
7.2	Підстави для звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану	34
7.3	Особливості звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану	36
РОЗДІЛ 8.	Облік особового складу	37
8.1	Загальні особливості обліку особового складу в особливий період	37
8.2	Облік безповоротних втрат особового складу	46
8.3	Збирання, облік, зберігання і відправка власних речей, цінностей, документів загиблих (померлих)	49
РОЗДІЛ 9.	Порядок роботи представників структурних підрозділів служби персоналу щодо підготовки документів особового складу для подання на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій	51

Зміст		
9.1	Категорії осіб, які визнаються учасниками бойових дій	51
9.2	Перелік документів для подання на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій	52
9.3	Орієнтовний порядок роботи представників структурних підрозділів служби персоналу	53

ВСТУП

В умовах воєнного стану на служби персоналу ЗС України покладаються наступні завдання:

1. Комплектування ЗС України особовим складом.
2. Призначення та переміщення особового складу на посади.
3. Присвоєння військових звань військовослужбовцям.
4. Нагородження особового складу.
5. Надання відпусток особовому складу.
6. Відрядження, у тому числі до військово-цивільних адміністрацій, відкомандирування та направлення до інших військових формувань,
7. Звільнення з військової служби військовослужбовців ЗС України.
8. Облік особового складу та ведення діловодства.

Таким чином, робота служб персоналу спрямована на забезпечення якісного комплектування ЗС України особовим складом, спроможним виконувати завдання за призначенням, і його ефективне використання.

У процесі своєї службової діяльності служби персоналу взаємодіють з командирами підрозділів, офіцерами штабу, начальниками служб, службами персоналу вищого рівня та з відповідними службами персоналу інших військових формувань.

Служби персоналу підпорядковуються безпосередньо начальнику штабу – заступнику командира і під його керівництвом проводять роботу з військовими кадрами та організують ведення діловодства у військовій частині (з'єднанні).

РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ ПЕРСОНАЛУ

Закони України	
від 28 червня 1996 року №254к/96-ВР	Конституція України
від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ	Про оборону України
від 6 грудня 1991 року № 1934-ХІІ	Про Збройні Сили України
від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ	Про військовий обов'язок і військову службу
від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ	Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію
від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ	Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей
від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР	Про відпустки
від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ	Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту
від 9 квітня 1992 року № 2262-ХІІ	Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб
від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ	Про інформацію
від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР	Про звернення громадян
від 5 лютого 2004 року № 1449-ІV	Про Державну спеціальну службу транспорту
від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ	Про державну таємницю
від 12 травня 2015 року № 389-VІІІ	Про правовий режим воєнного стану
від 21 червня 2018 року № 2469-VІІІ	Про національну безпеку України
від 10 грудня 1971 року № 322-VІІІ	Кодекс законів про працю України
від 16 липня 2021 року № 1702-ІХ	Про основи національного спротиву
від 24 березня 1999 року № 548-ХІV	Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України
від 24 березня 1999 року № 550-ХІV	Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України
від 24 березня 1999 року № 551-ХІV	Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України
від 3 березня 2022 року № 2105-ІХ	Про затвердження Указу Президента України “Про загальну мобілізацію”
від 14 жовтня 2014 року № 1700-VІІ	Про запобігання корупції
від 16 березня 2000 року № 1549-ІІІ	Про державні нагороди України

10 липня 2003 року № 1102-IV	Про поховання та похоронну справу
Укази Президента України	
від 10 грудня 2008 року № 1153/2008	Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України
від 6 серпня 2004 року № 873/2004	Питання Державної спеціальної служби транспорту
від 30 грудня 2016 року № 582/2016	Про Положення про військовий квиток осіб рядового, сержантського і старшинського складу та Положення про військовий квиток офіцера запасу
від 24 лютого 2022 року № 65/2022	Про загальну мобілізацію
від 17 травня 2022 року № 342/2022	Про продовження строку проведення загальної мобілізації
від 19 лютого 2003 року № 138/2003	Про Порядок представлення до нагородження та вручення державних нагород України
від 30 травня 2012 року № 365/2012	Про відомчі заохочувальні відзнаки
Постанови Кабінету Міністрів України	
від 12 червня 2013 року № 413	Про затвердження переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення громадян з військової служби та зі служби осіб рядового і начальницького складу
від 30 серпня 2017 року № 704	Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб
від 20 серпня 2014 року № 413	Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення
від 3 березня 2022 року № 194	Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану
Накази Міністра оборони України	
від 05 червня 2009 року № 301	Про затвердження Положення про кадрові органи Збройних Сил України та Типових нормативів утримання кадрових органів військового управління, з'єднань, військових частин, установ, організацій

від 26 травня 2014 року № 333	Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу Збройних Сил України
від 14 серпня 2008 року № 402	Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України
від 10 квітня 2009 року № 170	Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України
від 20 червня 2012 року № 412/ДСК	Про затвердження Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу та Переліку військово-облікових спеціальностей, за якими може бути присвоєно первинне військове звання молодшого лейтенанта запасу
від 07 вересня 2020 року № 317	Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців
від 14 серпня 2018 року № 410	Про затвердження Переліку посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями, які визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби
від 07 червня 2018 року № 260	Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам
від 05 січня 2022 року № 2	Про затвердження Інструкції з організації і проведення зборів із резервістами та військовозобов'язаними в органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України, Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту
від 04 червня 2021 року № 155	Про затвердження Порядку відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні
від 03 листопада 2020 року № 394	Про затвердження Порядку тримання засуджених, узятих під варту, заарештованих та затриманих військовослужбовців
від 17 квітня 2019 року № 337	Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві
від 27 жовтня 2021 року № 332	Про затвердження Інструкції про розслідування та облік нещасних випадків з військовослужбовцями, професійних захворювань і аварій у Збройних Силах України
від 27 січня 2015 року № 42/ДСК	Про затвердження Переліку основних штатних посад осіб офіцерського складу, відповідних їм військових звань та рівнів військової освіти в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України

від 20 лютого 2017 року № 105	Про затвердження Інструкції про відрядження військовослужбовців Збройних Сил України
від 04 травня 2016 року № 238 (зі змінами)	Про затвердження Номенклатури посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу
від 14 серпня 2014 року № 530	Про затвердження Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і забезпечення соціальними виплатами осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей
від 16 квітня 2020 року № 122	Про затвердження Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни та Інструкції про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків “Ветеран війни – учасник бойових дій” та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості
від 11 березня 2013 року № 165	Про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України
від 29 листопада 2018 року № 604	Про затвердження Інструкції з надання доповідей і донесень про події, кримінальні правопорушення, військові адміністративні правопорушення та адміністративні правопорушення, пов’язані з корупцією, порушення військової дисципліни та їх облік у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту
від 05 червня 2001 року № 185	Про додаткові заходи щодо організації поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби
від 23 жовтня 2012 року № 693	Про затвердження Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України “Вогнепальна зброя” і “Холодна зброя”
Накази начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України	
від 16 вересня 2013 року № 200	Про затвердження Інструкції з діловодства у Збройних Силах України
Накази Головнокомандувача Збройних Сил України	
від 23 грудня 2021 року № 411	Про почесні нагрудні знаки Головнокомандувача Збройних Сил України
Директиви Головнокомандувача Збройних Сил України	
від 22 лютого 2022 року № Д - 8	Про затвердження Табеля термінових донесень Збройних Сил України з кадрових питань та підготовки військових фахівців

РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКТУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ОСОБОВИМ СКЛАДОМ

Порядок комплектування військових частин особовим складом визначається Положенням про проходження громадянами військової служби у Збройних Силах України, затвердженим Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 (із змінами) (далі – Положення), наказом Міністра оборони України від 10 квітня 2009 року № 170 “Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України” (із змінами), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 19 травня 2009 року за № 438/16454 (далі – Інструкція).

У зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України починаючи з 24 лютого 2022 року на підставі Указу Президента України № 69/2022 “Про загальну мобілізацію” в державі оголошено та проводиться загальна мобілізація протягом 90 діб з подальшим продовженням її строку проведення.

Призов військовозобов’язаних, резервістів та залучення транспортних засобів для забезпечення потреб ЗС України, інших військових формувань України здійснюється в обсягах, визначених мобілізаційними планами.

Усі громадяни України віком від 18 до 60 років зобов’язані з’явитися до військових частин або на збірні пункти територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП) у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних розпорядженнях, повістках керівників ТЦК та СП), або у строки, визначені командирами військових частин.

Планування наступних кроків проведення мобілізаційних заходів в державі напряму залежить від розвитку ситуації на лінії зіткнення.

У першу чергу комплектування військових частин здійснюється за рахунок резервістів першої черги, а також резервістів, які уклали контракт про проходження військової служби у військовому резерві. Такі категорії громадян направляються безпосередньо до військових частин і не потребують додаткової військової підготовки.

Решта категорій громадян також залучається до мобілізації. Громадяни, які раніше проходили військову службу і мають досвід на певних посадах, також можуть бути направлені безпосередньо до військових частин. А громадяни, які раніше не проходили військову службу, але підлягають мобілізації, в обов’язковому порядку направляються до навчальних центрів ЗС України, де проходять відповідну підготовку, і лише після цього вони направляються до виконання бойових завдань з оборони в бойові військові частини.

Призначення (переміщення) військовослужбовців на посади згідно з мобілізаційним призначенням оформляються наказами по стройовій частині та не дублюються наказами по особовому складу.

Відповідно до пункту 253 Положення, про призов громадян на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та призначення на посади командири військових частин інформують ТЦК та СП за місцем

проживання (перебування) цих громадян до призову на військову службу та посадову особу, до номенклатури призначення якої належить посада, на яку призначено призваного громадянина. Про призов громадян на військову службу ТЦК та СП письмово повідомляють державні органи, підприємства, заклади, установи і організації, в яких зазначені громадяни працювали, навчалися або були зареєстрованими як безробітні.

Під час комплектування військових частин, що заново формуються, кандидати на посади командирів та начальників цих формувань затверджуються згідно з номенклатурою посад, а право затвердження кандидатів на інші посади зі штатною категорією “полковник” і нижче надається командувачам видів ЗС України, командувачам оперативних командувань, командувачам родів військ і сил, що не входять до складу видів ЗС України, керівникам органів військового управління ЗС України, командирам з'єднань, військових частин, керівникам військових навчальних закладів, установ та організацій ЗС України, на яких мобілізаційним планом покладено розгортання таких формувань.

На період мобілізації призупиняється призов громадян України на строкову військову службу та звільнення в запас військовослужбовців строкової військової служби які вислужили встановлені строки військової служби.

У період з моменту оголошення мобілізації та з моменту введення воєнного стану (настання воєнного часу) для військовослужбовців, у яких закінчився строк військової служби або строк дії контракту, військова служба та строк дії контракту продовжуються понад встановлені строки наказами по стройовій частині до оголошення демобілізації.

Військовослужбовці, які були призвані на військову службу або в яких строк проходження військової служби закінчився в особливий період та які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і є придатними до проходження військової служби за станом здоров'я, **після оголошення демобілізації** за бажанням укладають Контракт про проходження військової служби та продовжують проходження військової служби в мирний час.

РОЗДІЛ 3. ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДИ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАД

Порядок призначення, переміщення військовослужбовців на посади та звільнення з них визначається розділом IV Положення та розділом IV Інструкції.

В період до введення воєнного стану військовослужбовці призначаються на посади і переміщуються по службі за рейтинговим принципом, за основною або спорідненою спеціальністю з урахуванням досвіду служби, рівня їх професійної компетентності, строків перебування на посаді, рівнів освіти, черговості проходження служби на різних видах посад, особистих якостей і досягнень та відповідності характеристикам посад, визначених Міністерством оборони України. У разі коли є потреба призначення військовослужбовців на посади за новою спеціальністю, їх призначенню на ці посади має передувати відповідна підготовка (перепідготовка).

З введенням воєнного стану призначення військовослужбовців на вищі посади здійснюється без рейтингового принципу та дотримання встановлених Міністерством оборони України строків перебування на попередній посаді.

З введенням воєнного стану за рішенням Міністра оборони України або Головнокомандувача Збройних Сил України допускається призначення офіцерів на вищі посади з нижчим рівнем військової освіти ніж той, якого вимагає паспорт військової посади.

3.1. Права посадових осіб щодо призначення військовослужбовців наказами по особовому складу

Залежно від правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях, призначення військовослужбовців на посади та переміщення по службі проводяться наказами по особовому складу посадових осіб, які мають право призначення військовослужбовців на посади у мирний або у воєнний час згідно з номенклатурою посад.

Повноваження посадових осіб МО України і ЗС України щодо призначення військовослужбовців на посади визначаються Номенклатурою посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу, яка затверджена наказом Міністерства оборони України від 04.05.2016 № 238.

Відповідно до цього наказу призначення військовослужбовців **у воєнний час** (протягом періоду дії воєнного стану в Україні чи перебування у стані війни) здійснюється:

на посади осіб **рядового, сержантського і старшинського складу** в підпорядкованих військових частинах зі штатними категоріями до **“головного сержанта”** (“головного корабельного старшини”) включно – **командирами окремих батальйонів** (кораблів 2 рангу), рівні з ними у правах командири окремих військових частин, що утримуються на окремих штатах та вищі посадові особи

на посади **осіб рядового, сержантського і старшинського складу** в підпорядкованих ОВУ, військових частинах, установах і організаціях –

командирами (начальниками) ОВУ, військових частин, установ і організацій, які утримуються на окремих штатах, і за посадами яких штатом передбачено військове звання “**полковник**” (“капітан 1 рангу”) і вище;

на посади зі штатними категоріями до “**майора**” включно в управлінні, підпорядкованих з’єднаннях і військових частинах за винятком посад, що належать до вищої номенклатури – **командиром корпусу**, повітряного командування;

на посади зі штатними категоріями до “**підполковника**” включно в командуванні, підпорядкованих з’єднаннях, військових частинах, установах і закладах, за винятком посад, що належать до вищої номенклатури – **командувачем військ оперативного командування**;

на посади в підпорядкованих ОВУ, з’єднаннях, військових частинах, установах і закладах, за винятком посад, що належать до вищої номенклатури – командувачами військ (сил), що не входять до складу видів і окремих родів військ (сил) ЗС України, начальником Військової служби правопорядку у ЗС України – начальником Головного управління Військової служби правопорядку ЗС України;

на посади в підпорядкованих ОВУ, з’єднаннях, військових частинах, установах і закладах, за винятком посад, що належать до вищої номенклатури – **командувачами видів**, родів військ (сил) ЗС України;

на посади в підпорядкованих ОВУ, з’єднаннях, військових частинах, установах і закладах, за винятком посад вищого офіцерського складу – **командувачем виду ЗС України**.

3.2. Порядок призначення військовослужбовців на посади

Призначення військовослужбовців військової служби за контрактом на посади здійснюється шляхом **просування та переміщення по службі** з урахуванням перспектив службової кар’єри кожного військовослужбовця.

Призначення на посади здійснюється відповідно до вимог пунктів 82-109 Положення та відповідних їм пунктів Інструкції.

Необхідно звернути увагу, що пункти 1.5 та 1.6 Інструкції визначають перелік документів, на підставі яких здійснюються такі призначення. У тому числі і у воєнний час.

До колегіальних органів, на підставі рішень яких також може здійснюватись призначення військовослужбовців, належать: колегія і Вища атестаційна комісія МО України, атестаційна комісія МО України, атестаційна комісія ЗС України, атестаційні комісії ОВУ, з’єднань та військових частин, (з 01.01.2023 року замість цих колегіальних органів створюються нові: колегія і Вища комісія Міністерства оборони України з питань проходження військової служби, комісія Міністерства оборони України з питань проходження військової служби, комісія Збройних Сил України з питань проходження військової служби, комісії з питань проходження військової служби органів військового управління, з’єднань та військових частин), комісії МО України та ЗС України з відбору кандидатів до призначення на посади, конкурсні, відбіркові та приймальні комісії, а також вчені (педагогічні) ради військових навчальних закладів та науково-дослідних установ.

3.3. Особливості призначення на посади осіб рядового, сержантського і старшинського складу

У разі оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану на посади сержантського і старшинського складу призначаються за основною або спорідненою спеціальністю особи рядового, сержантського і старшинського складу з урахуванням особливостей, визначених розділом VI (Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації) Інструкції.

В період дії воєнного стану на посади сержантського і старшинського складу, за якими штатами воєнного часу передбачено військове звання до старшого сержанта (головного старшини) включно, можуть призначатися (з одночасним присвоєнням первинного військового звання сержантського і старшинського складу) особи рядового складу (крім військовослужбовців строкової служби), які мають бойовий досвід та не отримали підготовки відповідного рівня у вищих військових навчальних закладах, навчальних частинах (центрах) та у військових частинах. При цьому, військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, в подальшому мають бути направлені на навчання у визначені Інструкцією строки.

Особи сержантського і старшинського складу (крім військовослужбовців строкової військової служби), можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу відповідно до пункту 104 Положення.

3.4. Особливості призначення на посади у ВВНЗ, ВВП ЗВО

У разі переведення військових навчальних закладів та науково-дослідних установ Збройних Сил на штати воєнного часу, та (або) введення правового режиму воєнного стану доукомплектування цих посад здійснюється в порядку, визначеному Положенням, без організації і проведення конкурсу.

3.5. Переміщення військовослужбовців по службі

Переміщення військовослужбовців здійснюється в разі, коли звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних посадових осіб.

Переміщення військовослужбовців здійснюється відповідно до вимог пунктів 110-114 Положення та розділу IV Інструкції.

Необхідно враховувати, що в умовах воєнного часу, відповідно до пункту 252 Положення, військовослужбовці, які переміщуються на інші посади за штатами воєнного часу, а також військовозобов'язані, приписані на посади до військових частин, та резервісти, призначені на посади до військових частин, після призову приступають до виконання обов'язків за цими посадами з моменту їх призначення **наказами по стройовій частині** відповідно до мобілізаційного призначення.

3.6. Перебування військовослужбовців у розпорядженні відповідних командирів

Зарахування військовослужбовців **наказами по особовому складу** в розпорядження посадових осіб, які мають право призначення на посади, для

вирішення питання щодо дальшого їх службового використання відбувається відповідно до пунктів 116, 117 Положення та пункту 4.17 Інструкції.

3.7. Порядок усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень або відсторонення від посади

Порядок і тривалість усунення від виконання службових обов'язків та відсторонення від виконання службових повноважень військовослужбовців визначаються Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Порядок відсторонення військовослужбовців від посад, як захід забезпечення кримінального провадження, визначається Кримінальним процесуальним кодексом України.

Військовослужбовцям під час періоду усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень або відсторонення від посади чергові військові звання не присвоюються.

Грошове забезпечення військовослужбовців, які усунуті від виконання службових обов'язків або відсторонені від посади, здійснюється згідно з Порядком виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженим наказом Міністерства оборони України від 07 червня 2018 року № 260, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 червня 2018 року за № 745/32197.

Усунення від виконання службових обов'язків

Підставою для усунення від виконання службових обов'язків є невиконання військовослужбовцем службових обов'язків, що призвело до людських жертв чи інших тяжких наслідків або створило загрозу настання таких наслідків. Рішення про усунення військовослужбовця від виконання службових обов'язків приймається командиром військової частини або найближчим прямим начальником, який має право видавати наказ про таке усунення і призначення службового розслідування за фактом, що призвів до цього. Тривалість усунення від виконання службових обов'язків не повинна перевищувати тривалість службового розслідування та час, необхідний для прийняття відповідного рішення командиром. Наказ про усунення військовослужбовця від виконання службових обов'язків скасовується, якщо за результатами службового розслідування підстави прийняття такого рішення не підтверджуються або прийнято рішення про притягнення військовослужбовця, який вчинив правопорушення, до дисциплінарної відповідальності.

Поновлення у правах усунутих від виконання службових обов'язків відбувається відповідно до Дисциплінарного статуту ЗС України.

Відсторонення від виконання службових повноважень

Підставою для відсторонення військовослужбовця від виконання службових повноважень є отримання військовою частиною протоколу про адміністративне правопорушення за фактом вчиненого військовослужбовцем корупційного або військового адміністративного правопорушення. На підставі такого документу командир військової частини або найближчий прямий начальник, який має право видавати накази, може прийняти рішення про

відсторонення військовослужбовця від виконання службових повноважень. Тривалість такого відсторонення продовжується до закінчення розгляду справи судом. Наказ про відсторонення військовослужбовця від виконання службових повноважень скасовується, якщо провадження у справі про адміністративне корупційне або військове адміністративне правопорушення закривається у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення. Скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення із закриттям провадження тягне за собою повернення військовослужбовцю стягнених грошових сум, оплатно вилучених і конфіскованих предметів, а також скасування інших обмежень, пов'язаних з цією постановою.

Військовослужбовець, стосовно якого винесено постанову про притягнення як обвинуваченого у вчиненні злочину у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та (або) пов'язаного із зловживанням службовим становищем, підлягає відстороненню від виконання службових повноважень наказом командира військової частини.

Військовослужбовці, відсторонені від виконання службових повноважень, у разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення поновлюються у виконанні службових повноважень, їм відшкодовується грошове забезпечення у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду". Скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення із закриттям провадження тягне за собою повернення військовослужбовцю стягнених грошових сум, а також скасування інших обмежень, пов'язаних із цією постановою.

Відсторонення від посади

Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України відсторонення військовослужбовців від посад, як захід забезпечення кримінального провадження, на підставі отриманого рішення слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження здійснюється наказом командира військової частини або найближчого прямого начальника на строк не більше двох місяців.

За клопотанням прокурора ухвалою слідчого судді чи суду строк відсторонення військовослужбовця від посади може бути продовжений.

У разі якщо відповідно до Кримінального процесуального кодексу України ухвалою слідчого судді чи суду військовослужбовцю змінюється тримання під вартою на більш м'який запобіжний захід кримінального провадження, то такий військовослужбовець продовжує проходити військову службу.

Відсторонення від посади може бути скасовано ухвалою слідчого судді чи суду за клопотанням прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого.

Військовослужбовці, відсторонені від посад, зараховуються у розпорядження відповідної посадової особи з дня, що настає за днем

відсторонення, та продовжують проходити військову службу, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених посадовою особою, у розпорядженні якої вони перебувають (якщо до них не застосовано запобіжних заходів кримінального провадження у виді домашнього арешту або тримання під вартою). Військовослужбовці, усунуті від виконання службових обов'язків, відсторонені від виконання службових повноважень або відсторонені від посади, якщо до них не застосовано запобіжних заходів кримінального провадження у вигляді домашнього арешту або тримання під вартою, продовжують проходити військову службу виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених командиром (начальником) військової частини. Виконання обов'язків військової служби такими військовослужбовцями здійснюється за місцем проходження служби або у разі відсутності обмеження свободи пересування військовослужбовця - в іншому місці, визначеному посадовою особою, у чиєму підпорядкуванні вони перебувають.

Військовослужбовці, які були відсторонені від посади, поновлюються на попередній або на іншій, не нижчій, ніж попередня, посаді в разі скасування відповідної ухвали слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження, винесення судом виправдувального вироку, відмови у порушенні кримінальної справи за відсутності події злочину, відсутності в діянні складу злочину, за недоведеності їх участі у вчиненні злочину, закриття кримінальної справи або в разі закінчення двомісячного строку відсторонення від посади, якщо строк відсторонення від посади не було продовжено в порядку, визначеному статтею 158 Кримінального процесуального кодексу України.

3.8. Відрядження

Військовослужбовці можуть бути направлені у відрядження самостійно або у складі військового підрозділу (команди) відповідно до розділу V Положення та розділу V Інструкції.

У воєнний час військовослужбовці з військових частин, не задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, можуть бути відрядженими для тимчасового заміщення посад у військових частинах, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, в порядку, визначеному пунктом 252 Положення.

У разі введення воєнного стану, військовослужбовці можуть бути відряджені до військових адміністрацій населених пунктів, районних, обласних військових адміністрацій в порядку, визначеному пунктом 263 Положення.

РОЗДІЛ 4. ПРИСВОЄННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗВАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

Порядок присвоєння військових звань військовослужбовцям визначається Дисциплінарним статутом ЗС України, розділом III Положення та розділом III Інструкції.

Особливості присвоєння військових звань у воєнний час

1. Відповідно до пункту 42 Положення та пункту 3.8 Інструкції, у період дії воєнного стану з метою оперативного доукомплектування військовослужбовцями посад сержантського і старшинського складу Збройних Сил України первинне військове звання сержантського і старшинського складу може бути присвоєно особам рядового складу, які мають бойовий досвід та не отримали підготовки відповідного рівня, одночасно із призначенням на посади сержантського і старшинського складу наказом посадової особи, до повноважень якої належить призначення на посади, з дотриманням вимог абзацу четвертого пункту 102 Положення. Військовослужбовцям сержантського і старшинського складу, призначеним на посади офіцерського складу у воєнний час, первинне військове звання офіцерського складу присвоюється командирами корпусів, посадовими особами, які мають рівні з ними права та вищі.

2. Первинне військове звання молодшого лейтенанта присвоюється військовослужбовцям відповідно до вимог пункту 50 Положення. У воєнний час це військове звання присвоюється певним категоріям військовослужбовців, а саме:

1) військовослужбовцям, які закінчили вищий військовий навчальний заклад, військовий навчальний підрозділ вищого навчального закладу за скороченою програмою навчання;

2) військовослужбовцям сержантського та старшинського складу, які призначені на посади офіцерського складу і успішно виконують службові обов'язки;

3) військовослужбовцям рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли у разі потреби курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів та склали встановлені іспити.

3. Дострокове присвоєння військових звань здійснюється відповідно до Дисциплінарного статуту ЗС України та пункту 59 Положення. Необхідно звернути увагу, що з оголошенням стану війни та до дня і часу його припинення обов'язковий строк вислуги в попередньому військовому званні щодо дострокового присвоєння чергового військового звання не встановлюється.

4. З оголошенням стану війни та до дня і часу його припинення строки вислуги у військовому званні зменшуються, та становлять:

для молодшого та старшого сержантського і старшинського складу, молодшого офіцерського складу - 1 рік;

для вищого сержантського і старшинського складу, старшого офіцерського складу - 2 роки.

5. Під час дії воєнного стану, відповідно до пункту 3.22 Інструкції, військовослужбовцям, позбавленим військового звання та не позбавленим або не обмеженим у волі, командир військової частини присвоює військове звання солдат (матрос), оголошує службове становище військовослужбовця військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період та призначає на посаду осіб рядового складу. Такі військовослужбовці продовжують проходити військову службу до оголошення демобілізації згідно з пунктом 14.10 Інструкції, якщо інше не визначено законодавством.

6. У разі оголошення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану, відповідно до пункту 14.9 Інструкції, присвоєння військовослужбовцям військових звань здійснюється в порядку, визначеному Положенням, з урахуванням таких особливостей:

присвоєння військових звань здійснюється посадовими особами, визначеними пунктами 42, 43, 197 Положення;

список військовослужбовців, які подаються до присвоєння чергових військових звань, направляються командиром військової частини для реалізації за підпорядкованістю в установленому порядку;

списки військовослужбовців, які подаються до присвоєння військових звань вищими посадовими особами, складаються за потреби та подаються командиром військової частини безпосередньо до кадрового органу посадової особи, визначеної пунктом 43 Положення;

військовослужбовці, які у зв'язку з отриманим пораненням або хворобою, отриманою в особливий період, звільнені з посад і зараховані в розпорядження, подаються посадовою особою, у чие розпорядження вони зараховані, до присвоєння чергового військового звання в порядку, визначеному в розділі III Положення, з урахуванням військових звань, передбачених штатними посадами, які вони займали до поранення чи захворювання;

визначення строку вислуги осіб офіцерського складу у військових званнях до полковника (капітана 1 рангу) включно у воєнний час застосовується з уведення правового режиму воєнного стану до дня набрання чинності законодавчим актом про оголошення демобілізації;

Чергове військове звання може бути присвоєно посмертно військовослужбовцям, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, незалежно від займаних посад та строку вислуги у військовому званні. У воєнний час таке право надається Головнокомандувачу Збройних Сил України;

5. НАГОРОДЖЕННЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Військовослужбовці нагороджуються державними нагородами, заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України та почесними нагрудними знаками Головнокомандувача Збройних Сил України за бездоганну службу та видатні заслуги перед Збройними Силами України.

Нагородження особового складу здійснюється у відповідності до вимог Закону України від 24.03.1999 №551-XIV “Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України”, Закону України від 16.03.2000 № 1549-III (зі змінами) “Про державні нагороди”, Порядку представлення до нагородження та вручення державних нагород України затвердженого Указом Президента України від 19.02.2003 № 138/2003, Положення про відомчі заохочувальні відзнаки, затвердженого Указом Президента України від 30.05.2012 № 365/2012, наказу Міністерства оборони України від 11.03.2013 № 165 “Про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України”, наказу Міністерства оборони України від 23.10.2012 № 693 “Про затвердження Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України “Вогнепальна зброя” і “Холодна зброя” та наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 23.12.2021 № 411 “Про почесні нагрудні знаки Головнокомандувача Збройних Сил України”.

Порушення клопотання про нагородження підлеглих здійснюють командири (начальники) від командира полку (корабля 1 рангу), які мають рівні з ним права, та вищі, керівники установ, закладів, організацій, командири окремих батальйонів (кораблів 2 рангу), а також командири (начальники) окремих військових частин, які користуються дисциплінарною владою командира окремого батальйону (корабля 2 рангу) за підпорядкованістю встановленим порядком.

Клопотання про нагородження військовослужбовців (працівників ЗС України) здійснюється щодо підлеглих осіб безпосереднім командиром (начальником) перед відповідним прямим командиром (начальником).

Клопотання про нагородження порушується через відповідні органи вищого рівня (за підпорядкованістю) перед посадовими особами, які мають право вносити Міністру оборони України та Головнокомандувачу ЗС України подання до нагородження державними нагородами, відзнаками Міністерства оборони України та почесними нагрудними знаками Головнокомандувача ЗС України.

На осіб, які представляються до нагородження державними нагородами України та нагрудними знаками Міністерства оборони України, оформлюється нагородний лист встановленого зразка та довідка про проходження служби (трудова діяльність), які разом з поданням надсилаються за підпорядкованістю.

На осіб, які представляються до нагородження почесними нагрудними знаками Головнокомандувача ЗС України оформлюється лише подання.

5.1 Нагородження особового складу державними нагородами України

Державні нагороди України (далі – державні нагороди) є вищою формою відзначення громадян за видатні заслуги у розвитку економіки, науки, культури, соціальної сфери, захисті Вітчизни, охороні конституційних прав і свобод людини, державному будівництві та громадській діяльності, за інші заслуги перед Україною.

Державні нагороди встановлюються **виключно** законами України.

Державними нагородами можуть бути нагороджені громадяни України, іноземці та особи без громадянства (далі – громадяни). Нагородження державними нагородами проводиться Указом Президента України. Нагородженому вручається державна нагорода та документ, що посвідчує нагородження нею. Нагородження державними нагородами може бути проведено посмертно.

Подання про відзначення державними нагородами вносить Президентіві України на розгляд **Міністр оборони України**.

Особу, яку відзначено державною нагородою, може бути представлено до наступного нагородження не раніше ніж через три роки після попереднього нагородження, **за винятком** представлення до нагородження за виявлену особисту мужність і героїзм під час виконання бойових (службових) завдань.

Про вручення державних нагород та документів про нагородження складається Протокол вручення державних нагород України за встановленою формою.

У разі коли нагороджений через хворобу або іншу поважну причину не зміг з'явитися на вручення, державну нагороду та документ про нагородження може бути вручено вдома, в лікарні тощо, де він перебуває.

У разі смерті нагородженого, якому за життя державну нагороду та документ про нагородження не було вручено, або нагородження особи посмертно державна нагорода та документ до неї передаються сім'ї такого нагородженого для зберігання як пам'ять. Передача державної нагороди та документа про нагородження оформлюється протоколом установленої форми.

Державними нагородами є:

звання Герой України;

орден;

медаль;

відзнака "Іменна вогнепальна зброя";

почесне звання України;

державна премія України;

президентська відзнака.

Вищим ступенем відзнаки в Україні є звання Герой України.

Звання Герой України присвоюється громадянам України за здійснення визначного героїського вчинку або визначного трудового досягнення.

Герою України вручається орден "Золота Зірка" за здійснення визначного героїського вчинку або орден Держави - за визначні трудові досягнення.

В Україні встановлюються такі ордени:

орден Свободи - для відзначення видатних та особливих заслуг громадян в утвердженні суверенітету та незалежності України, консолідації українського суспільства, розвитку демократії, соціально-економічних та політичних реформ, відстоювання конституційних прав і свобод людини і громадянина;

орден князя Ярослава Мудрого I, II, III, IV, V ступеня - для нагородження громадян за видатні заслуги перед Україною в галузі державного будівництва, зміцнення міжнародного авторитету України, розвитку економіки, науки, освіти, культури, мистецтва, охорони здоров'я, за визначні благодійницьку, гуманістичну та громадську діяльність;

орден "За заслуги" I, II, III ступеня - для відзначення видатних заслуг громадян в економічній, науковій, соціально-культурній, військовій, державній, громадській та інших сферах суспільної діяльності;

орден Богдана Хмельницького I, II, III ступеня - для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності, у зміцненні обороноздатності та безпеки України;

орден "За мужність" I, II, III ступеня - для відзначення військовослужбовців, працівників правоохоронних органів та інших осіб за особисті мужність і героїзм, виявлені при рятуванні людей, матеріальних цінностей під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, у боротьбі зі злочинністю, а також в інших випадках при виконанні військового, службового, громадянського обов'язку в умовах, пов'язаних з ризиком для життя;

орден княгині Ольги I, II, III ступеня - для відзначення жінок за визначні заслуги в державній, виробничій, громадській, науковій, освітянській, культурній, благодійницькій та інших сферах суспільної діяльності, вихованні дітей у сім'ї;

орден Данила Галицького - для нагородження військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також державних службовців за значний особистий внесок у розбудову України, сумлінне та бездоганне служіння Українському народу.

В Україні встановлюються такі медалі:

"За військову службу Україні" - для нагородження військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших осіб за мужність і відвагу, самовіддані дії, виявлені у захисті державних інтересів України;

"За бездоганну службу" I, II, III ступеня - для нагородження осіб офіцерського складу і прапорщиків Збройних Сил України, поліцейських, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної прикордонної служби України, Державної

спеціальної служби транспорту, військ Цивільної оборони, Бюро економічної безпеки України, які досягли високих показників у бойовій і професійній підготовці, є взірцем вірності присязі та виконання військового (службового) обов'язку, успішно керують підлеглими, зразково виконують інші військові обов'язки;

"Захиснику Вітчизни" - для нагородження ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, осіб, які брали участь у визволенні України від фашистських загарбників, та інших громадян України за виявлені у захисті державних інтересів особисті мужність і відвагу, зміцнення обороноздатності та безпеки України.

"За врятоване життя" - для нагородження громадян за врятування життя людини, активну благодійну, гуманістичну та іншу діяльність у справі охорони здоров'я громадян, запобігання нещасним випадкам з людьми.

В Україні встановлюються відзнаки Президента України:

відзнака "Іменна вогнепальна зброя" встановлюється для нагородження офіцерського складу Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також Державної спеціальної служби транспорту, Бюро економічної безпеки України, поліцейських та державних службовців, які мають офіцерське звання, за визначні заслуги у забезпеченні обороноздатності України, недоторканості її державного кордону, підтримці високої бойової готовності військ, зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав і свобод громадян, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть;

відзнака Президента України "Хрест бойових заслуг" — державна нагорода України — відзнака Президента України, що встановлена для відзначення військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, за видатну особисту хоробрість та відвагу або видатний героїський вчинок під час виконання бойового завдання в умовах небезпеки для життя та безпосереднього зіткнення із супротивником; видатні успіхи в управлінні військами (силами) під час ведення воєнних (бойових) дій.

5.2 Нагородження особового складу заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України

Нагородження особового складу заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України здійснюється у відповідності до вимог наказів Міністерства оборони України від 11.03.2013 № 165 "Про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України" та від 23.10.2012 № 693 "Про затвердження Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України "Вогнепальна зброя" і "Холодна зброя"

Нагородження відзнаками Міністерства оборони України у вигляді нагрудних знаків проводиться за наявності у особи, яка подається до нагородження, відзнаки – Почесна грамота Міністерства оборони України і не раніше **ніж через рік після нагородження нею**, за винятком нагородження за виконання спеціальних завдань під час особливого періоду.

Особу, яку нагороджено нагрудним знаком, може бути представлено **до наступного нагородження** іншим нагрудним знаком **не раніше ніж через три роки** після попереднього нагородження, **за винятком:**

нагородження за мужність, самовідданість і відвагу, проявлені на навчаннях, маневрах, під час виконання своїх обов'язків при несенні служби та бойового чергування (чергування), а також під час виконання завдань, пов'язаних з ліквідацією наслідків стихійного лиха, природних та техногенних катастроф, інших надзвичайних ситуацій, при рятуванні людей та матеріальних цінностей;

нагородження за виконання завдань особливої важливості в інтересах України та ЗС України;

нагородження Подякою, Грамотою та Почесною грамотою Міністерства оборони України;

нагородження відзнаками, підставою для нагородження якими є вислуга років;

нагородження за виконання спеціальних завдань під час особливого періоду.

З метою нагородження відзнаками Міністерства оборони України на підпорядкований особовий склад відпрацьовуються:

подання, яке підписується відповідним начальником (командиром військової частини), та подається за підпорядкованістю у вищий орган військового управління;

нагородний лист (у разі представлення до нагородження нагрудним знаком);

довідка про проходження служби (трудова діяльність) (у разі представлення до нагородження нагрудним знаком).

Вручення відзнаки та посвідчення (додаток 8) до неї проводиться в обстановці урочистості і широкої гласності. Перед врученням оголошується наказ Міністра оборони України.

В Міністерстві оборони України встановлено заохочувальні відзнаки:

нагрудний знак “За військову доблесть” – нагороджуються військовослужбовці Збройних Сил України, які були вже нагороджені нагрудним знаком “За зразкову службу” або “Знак пошани”.

Нагородження нагрудним знаком “За військову доблесть” здійснюється: за особисті заслуги у професійній підготовці, підтриманні високої бойової готовності військ, частин, підрозділів протягом двох і більше років;

за освоєння нової бойової техніки за короткий час;

за мужність і відвагу, виявлені на навчаннях, маневрах, під час виконання своїх обов'язків при несенні служби та бойового чергування (чергування), а також під час виконання завдань, пов'язаних з ліквідацією

наслідків стихійного лиха, природних та техногенних катастроф, інших надзвичайних ситуацій, при рятуванні людей та матеріальних цінностей;

за самовідданість і стійкість, виявлені під час проходження військової служби;

за відмінні особисті показники у польовій, повітряній та морській виучці.

Особам, які нагороджені нагрудним знаком “За військову доблесть”, надається право на першочергове зарахування до ВВНЗ та ВВП ВНЗ;

нагрудний знак “Знак пошани” – нагороджуються військовослужбовці та працівники ЗС України за значний особистий внесок у справу розбудови, розвитку та забезпечення життєдіяльності ЗС України, досягнення високих показників у військовій, науковій, освітянській та інших сферах діяльності, бездоганну сумлінну службу (працю);

нагрудний знак “За зразкову службу” – нагороджуються військовослужбовці ЗС України за зразкове виконання військового обов’язку, підтримання високої бойової готовності військ (сил), високу професійну майстерність, проявлену під час навчань, чергування, інспекційних (контрольних) перевірок, самовідданість і стійкість, виявлені під час проходження військової служби та, які за підсумками навчального року оцінені на “відмінно”;

медаль “10 років сумлінної служби” – нагороджуються військовослужбовці ЗС України, які сумлінно і чесно виконують військовий обов’язок та мають вислугу 10 років у календарному обчисленні;

медаль “15 років сумлінної служби” – нагороджуються військовослужбовці ЗС України, які сумлінно і чесно виконують військовий обов’язок та мають вислугу 15 років у календарному обчисленні;

медаль “20 років сумлінної служби” – нагороджуються військовослужбовці ЗС України, які сумлінно і чесно виконують військовий обов’язок та мають вислугу 20 років у календарному обчисленні;

медаль “Ветеран служби” – нагороджуються військовослужбовці ЗС України за високі показники у бойовій і професійній підготовці, зразкове виконання військового обов’язку і мають вислугу 25 і більше календарних років;

медаль “За сприяння Збройним Силам України” – нагороджуються працівники ЗС України та інші особи за значний особистий внесок у справу розвитку Збройних Сил України, плідну співпрацю з Міністерством оборони України та інші видатні заслуги перед Збройними Силами України;

медаль “За розвиток військового співробітництва” – нагороджуються особи старшого та вищого офіцерського складу, працівники ЗС України, а також інші особи за вагомий внесок у справу розвитку співробітництва у військовій сфері, підтримання миру та дружніх відносин між збройними силами держав;

медаль “За зміцнення обороноздатності” – нагороджуються особи старшого та вищого офіцерського складу, а також інші особи за особистий внесок у справу зміцнення обороноздатності держави, підтримання високої бойової готовності військ (сил);

медаль “За поранення” – нагороджуються військовослужбовці та працівники ЗС України, а також особи, звільнені в запас або у відставку із військової служби зі ЗС України, за особисту мужність і героїзм, самовіддані дії у захисті державного суверенітету і територіальної цілісності України, зразкове виконання військового (службового) обов’язку в умовах, пов’язаних із ризиком для життя, які отримали легке або важке поранення;

“Подяка Міністерства оборони України” – нагороджуються військовослужбовці та працівники ЗС України за бездоганну службу (працю), старанність, розумну ініціативу та мають стаж військової служби (праці) у календарному обчисленні не менше 3 років;

“Грамота Міністерства оборони України” – нагороджуються військовослужбовці та працівники ЗС України за високі особисті досягнення у службі (праці), зразкове виконання службових обов’язків та мають стаж військової служби (праці) у календарному обчисленні не менше 5 років і були нагороджені Подякою Міністерства оборони України;

“Почесна грамота Міністерства оборони України” – нагороджуються військовослужбовці та працівники ЗС України за значний особистий внесок у справу розвитку ЗС України, високі особисті досягнення у службовій діяльності, відмінні особисті показники у бойовій підготовці, а також командири тих військових частин (підрозділів), які за підсумками навчального року оцінені на “відмінно”, зразкове виконання військового (службового) обов’язку та які вже були нагороджені Грамотою МОУ, але не раніше ніж через рік після нагородження нею;

“Вогнепальна зброя” і “Холодна зброя” – це відомчі заохочувальні відзнаки МО України, передбачені для нагородження військовослужбовців, на яких поширюється дія Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Відзнакою “Вогнепальна зброя” може бути пістолет, револьвер та мисливська вогнепальна зброя, а відзнакою “Холодна зброя” – шабля, палаш та кортик. Нагородження здійснюється за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтриманні високої бойової готовності військ (сил), зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов’язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

Особливості нагородження

Особи, які раніше були нагороджені відзнаками МОУ – медалями “За сумлінну службу” I, II, III ступенів та “Ветеран військової служби”, до нагородження медалями “10 років сумлінної служби”, “15 років сумлінної служби”, “20 років сумлінної служби” та “Ветеран служби” не подаються;

Почесною грамотою особу може бути нагороджено один раз за весь період проходження військової служби (праці) в ЗС України.

Медаллю “За поранення” особу може бути нагороджено один раз за весь період проходження військової служби в ЗС України.

5.3 Нагородження особового складу почесними нагрудними знаками Головнокомандувача Збройних Сил України

Нагородження особового складу почесними нагрудними знаками Головнокомандувача Збройних Сил України здійснюється у відповідності до вимог наказу Головнокомандувача Збройних Сил України від 23.12.2021 № 411 “Про почесні нагрудні знаки Головнокомандувача Збройних Сил України”.

Нагородження почесними нагрудними знаками проводиться з нагоди державних, професійних свят, особистих ювілеїв, при звільненні з військової служби та в інших випадках за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

Визначення та висунення кандидатів до нагородження здійснюється у колективах за місцем служби (роботи) осіб, яких представляють до нагородження почесними знаками, з додержанням принципів відкритості, гласності та прозорості.

Кандидати до нагородження почесними нагрудними знаками розглядаються на засіданнях атестаційних комісій військових частин (установ) за місцем служби (роботи) осіб, яких представляють до нагородження.

На кандидатів до нагородження почесними нагрудними знаками за місцем їх служби (роботи) оформлюється подання встановленого зразка (Додаток).

У разі порушення клопотання про нагородження почесним нагрудним знаком за здійснення визначеного вчинку, **до подання** також додається **довідка** із зазначенням обставин, суті та наслідків здійсненого вчинку. **Характеристика** підписується командиром (начальником) військової частини (установи) за місцем служби (роботи) кандидата до відзначення.

Нагородження почесними нагрудними знаками, якщо мають ступені, здійснюється послідовно, від нижчого ступеня до вищого, якщо інше не передбачено положеннями про них. **Повторне нагородження** одним і тим же почесним нагрудним знаком або почесним знаком одного й того ж ступеня не проводиться.

Особу, яку нагороджено почесним знаком, може бути представлено до нагородження наступним почесним нагрудним знаком не раніше ніж через 2 роки, **за винятком** представлення до нагородження за здійснення **визначеного вчинку** або за особистим рішенням Головнокомандувача ЗС України.

Військовослужбовці, які мають не зняті дисциплінарні стягнення, до нагородження не подаються.

Встановлено наступні почесні нагрудні знаки Головнокомандувача Збройних Сил України:

- почесний нагрудний знак “Хрест Заслуги”;
- почесний нагрудний знак “Хрест хоробрих”;
- почесний нагрудний знак “Золотий хрест”;
- почесний нагрудний знак “Срібний хрест”;
- почесний нагрудний знак “Сталевий хрест”;
- почесний нагрудний знак “Хрест Військова честь”;

почесний нагрудний знак “Комбатантський хрест”;
 почесний нагрудний знак “За незламність”;
 почесний нагрудний знак “За збережене життя”;
 почесний нагрудний знак “За сприяння війську”.

Нагрудним знаком “Хрест Заслуги” – нагороджуються військовослужбовці Збройних Сил України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності України та видатні успіхи в командуванні з’єднаннями, військовими частинами та підрозділами, керівництві органами військового управління та структурними підрозділами в мирний час та під час дії особливого періоду, в об’єднаних, антитерористичних операціях, а також операціях з підтримання миру та безпеки, визначний особистий внесок у справу розбудови і розвитку Збройних Сил України;

працівники Збройних Сил України та інші особи за визначний особистий внесок у справу розбудови і розвитку Збройних Сил України, зміцнення співробітництва у військовій, науковій, соціальній, культурній та інших сферах життєдіяльності Збройних Сил України, волонтерську діяльність та інші заслуги.

До нагородження нагрудним знаком подаються військовослужбовці, які раніше були нагороджені нагрудними знаками “Хрест хоробрих” або “Золотий хрест”, або “Срібний хрест”, або “Сталевий хрест”;

працівники Збройних Сил України та інші особи, які раніше були нагороджені нагрудним знаком “Сприяння війську”.

У разі здійснення особою визначного вчинку вона може бути подана до нагородження без врахування нагородження попередніми почесними нагрудними знаками за особистим рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

Нагрудним знаком “Хрест хоробрих” нагороджуються військовослужбовці та працівники Збройних Сил України за героїчний вчинок, пов’язаний з ризиком для життя (здоров’я) під час участі у бойових діях об’єднаних, антитерористичних операцій, а також операціях з підтримання миру та безпеки, ліквідації наслідків природних та техногенних катастроф, інших надзвичайних ситуацій.

Нагрудним знаком можуть нагороджуватися повторно, при чому загальна кількість нагороджень не має перевищувати трьох разів.

Нагрудним знаком “Золотий хрест” нагороджуються особи рядового, сержантського і старшинського складу Збройних Сил України за успішне виконання бойових завдань під час проведення об’єднаних, антитерористичних операцій, а також операцій з підтримання миру та безпеки, високі показники у бойовій підготовці, бездоганне несення бойового чергування, вартової (внутрішньої) служби у повсякденній діяльності.

Нагрудним знаком можуть нагороджуватися повторно, при чому загальна кількість нагороджень не має перевищувати трьох разів.

Нагрудним знаком, як правило, нагороджуються особи, які раніше нагороджувалися нагрудним знаком “Сталевий хрест”.

У разі здійснення особою визначного вчинку вона може бути подана до

нагородження без врахування нагородження попередніми почесними нагрудними знаками за особистим рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

Нагрудним знаком “Срібний хрест” нагороджуються особи офіцерського складу Збройних Сил України за особистий внесок у справу розбудови і розвитку Збройних Сил України, успішне виконання бойових завдань під час проведення об'єднаних, антитерористичних операцій, а також операцій з підтримання миру та безпеки, високі показники у бойовій підготовці, бездоганне несення бойового чергування, вартової (внутрішньої) служби у повсякденній діяльності.

Нагрудним знаком можуть нагороджувати повторно, при чому загальна кількість нагороджень не може перевищувати трьох разів.

Нагрудним знаком, як правило, нагороджуються особи, які раніше нагороджувалися нагрудним знаком “Сталевий хрест”

У разі здійснення особою визначного вчинку вона може бути подана до нагородження без врахування нагородження попередніми почесними нагрудними знаками за особистим рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

У виняткових випадках нагрудним знаком можуть бути нагороджені особи сержантського або старшинського складу Збройних Сил України, що виконували обов'язки на офіцерських посадах під час ведення бойових дій, та раніше нагороджувалися нагрудним знаком “Сталевий хрест”.

Нагрудним знаком “Сталевий хрест” нагороджуються військовослужбовці Збройних Сил України за виконання бойових завдань під час проведення об'єднаних, антитерористичних операцій, а також операцій з підтримання миру та безпеки, високі показники у бойовій підготовці, несення бойового чергування, вартової (внутрішньої) служби у повсякденній діяльності.

Нагрудним знаком можуть нагороджувати повторно, при чому загальна кількість нагороджень не може перевищувати трьох разів.

Нагрудним знаком “Хрест Військова честь” нагороджуються військовослужбовці Збройних Сил України, вислуга яких у Збройних Силах України становить не менше 20 календарних років, за значний особистий внесок у розбудову та розвиток Збройних Сил України, зразкове виконання військового обов'язку в мирний час та під час дії особливого періоду.

У разі здійснення особою визначного вчинку вона може бути подана до нагородження без урахування вислуги років за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

Нагрудним знаком “Комбаганський хрест” нагороджуються:

військовослужбовці Збройних Сил України при звільненні з військової служби в запас (відставку) за сумлінне виконання військового обов'язку, мають вислугу у Збройних Силах України не менше 25 календарних років або звільняються за станом здоров'я, якщо його втрата пов'язана з проходженням військової служби;

особи, звільнені з військової служби в запас (відставку), за особистий внесок у справу розбудови та розвитку Збройних Сил України, які на час звільнення мали вислугу у Збройних Силах України не менше 25 календарних

років або звільнені за станом здоров'я, якщо його втрата пов'язана з проходженням військової служби.

Нагрудний знак “За незламність” вручається військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, які брали безпосередню участь в об'єднаних, антитерористичних операціях, а також операціях з підтримання миру та безпеки, забезпечували їх проведення та перебували в полоні.

Нагрудний знак Головнокомандувача Збройних Сил України “За збережене життя” вручається військовослужбовцям, працівникам Збройних Сил України, які врятували життя військовослужбовцю чи працівнику Збройних Сил України, іншій особі у мирний час, під час участі у бойових діях, об'єднаних, антитерористичних операціях, а також операціях з підтримання миру та безпеки, ліквідації наслідків природних та техногенних катастроф, інших надзвичайних ситуацій.

Нагрудним знаком можуть бути нагороджені також інші особи, які врятували життя військовослужбовцю чи працівнику Збройних Сил України.

Нагрудним знаком “За сприяння війську” нагороджуються працівники Збройних Сил України та інші особи за значний особистий внесок у справу розбудови і розвитку Збройних Сил України, зміцнення співробітництва у військовій, науковій, соціальній, культурній та інших сферах життєдіяльності Збройних Сил України.

Нагрудним знаком нагороджуються:

працівники Збройних Сил України за наявності трудового стажу на посадах у Збройних Силах України не менше 5 календарних років;

інші особи - за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України.

РОЗДІЛ 6. НАДАННЯ ВІДПУСТОК ОСОБОВОМУ СКЛАДУ ЗС УКРАЇНИ

Надання відпусток особовому складу здійснюється у відповідності до вимог Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, Закону України від 15 листопада 1996 року № 504/96-ВР “Про відпустки”, Кодексу законів про працю України, розділу VIII Положення та розділу VIII Інструкції.

Особливості надання відпусток під час дії воєнного стану

1. Надання військовослужбовцям в особливий період під час дії воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися наступні відпустки:

відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець;

відпустки військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами;

відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

відпустки у зв'язку з хворобою або для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії.

Надання військовослужбовцям в особливий період під час дії воєнного стану інших видів відпусток припиняється.

2. Відповідно до пункту 186 Положення відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин, у зв'язку з хворобою або для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії військовослужбовцям, відрядженим до військових частин, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, надаються командирами таких військових частин за місцем тимчасового виконання службових обов'язків. Посадова особа, яка надала такі відпустки, письмово інформує про це командира військової частини, який направив військовослужбовця у відрядження.

3. Відповідно до пункту 8.2. Інструкції, у разі оголошення мобілізації, введення воєнного стану в державі або в окремих її місцевостях, а в інших випадках - за рішенням посадових осіб, визначених Законом України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, дозволяється відкликання військовослужбовців із щорічних основних відпусток.

Довідково:

Відповідно до статі 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”:

1. Відпустка за сімейними обставинами може надаватися військовослужбовцю у таких випадках:

1) укладення ним шлюбу – тривалістю до 10 календарних днів;

2) тяжкого стану здоров'я або смерті рідних по крові або по шлюбу:

а) дружини (чоловіка), батька (матері), вітчима (мачухи), сина (дочки), пасинка (падчерки), рідного брата (рідної сестри) військовослужбовця, батька (матері) подружжя або особи, на вихованні якої перебував військовослужбовець, – тривалістю до 7 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

б) інших рідних – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

3) пожежі або іншого стихійного лиха, яке спіткало сім'ю військовослужбовця або осіб, зазначених у попередньому підпункті, – тривалістю до 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

4) в інших виняткових випадках, коли присутність військовослужбовця в сім'ї необхідна, за рішенням командира (начальника) військової частини – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад. Така відпустка може надаватися один раз протягом календарного року.

2. Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами

На підставі медичного висновку військовослужбовцям-жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 126 календарних днів (140 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів).

Після закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами за бажанням військовослужбовця-жінки їй надається відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку без збереження грошового забезпечення.

3. Відпустки у зв'язку з хворобою або для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії

У зв'язку з хворобою військовослужбовця йому надається відпустка для лікування із збереженням грошового та матеріального забезпечення на підставі висновку військово-лікарської комісії. Тривалість такої відпустки визначається Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Після закінчення встановленого безперервного перебування на лікуванні у закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою військовослужбовець підлягає обстеженню військово-лікарською комісією для визначення придатності до військової служби.

Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби відпустка для лікування у зв'язку з хворобою не надається.

Військовослужбовцям, накази про звільнення яких підписано у минулому році, але не виключеним із списків військової частини, відпустки за період служби в поточному році не надаються.

Військовослужбовцям, щодо яких проводиться кримінальне провадження або стосовно яких справа розглядається судом, відпустка надається за погодженням з відповідними органами досудового розслідування чи судом.

РОЗДІЛ 7. ЗВІЛЬНЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється у відповідності до вимог Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ “Про військовий обов’язок і військову службу”; розділу ХІІ Положення та розділу ХІІ Інструкції.

7.1. Права посадових осіб щодо звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану

Під час дії воєнного стану, відповідно до пункту 225 Положення, звільнення військовослужбовців із військової служби здійснюється:

у військових званнях до майстер-сержанта (майстер-старшини) включно за всіма підставами - командирами бригад (полків, кораблів 1 рангу) і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту ЗС України прирівняні до них;

у військових званнях до підполковника (капітана 2 рангу) включно за всіма підставами - командирами корпусів та командувачами військ оперативних командувань і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту ЗС України прирівняні до них;

у військових званнях до полковника (капітана 1 рангу) включно за всіма підставами - командувачами видів Збройних Сил України, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командиром військової частини А0515, начальником Генерального штабу Збройних Сил України, керівником служби персоналу Міністерства оборони України, начальником Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського;

у військових званнях до бригадного генерала (коммодора) та прирівняних до них згідно із пунктом 3 розділу ІІ “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військових звань включно за всіма підставами - Головнокомандувачем Збройних Сил України;

у військових званнях до генерал-лейтенанта (віце-адмірала) та прирівняних до них згідно із пунктом 3 розділу ІІ “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військових звань включно за всіма підставами - Міністром оборони України;

у військових званнях генерала (адмірала) та прирівняному до них згідно із пунктом 3 розділу ІІ “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військовому званні - Президентом України.

7.2. Підстави для звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану

Військовослужбовці, які проходять **військову службу за призовом під час мобілізації**, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, звільняються з військової служби **під час воєнного стану** на підставах:

а) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби з виключенням з військового обліку;

в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

г) через такі сімейні обставини або інші поважні причини (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу):

у зв'язку з вихованням дитини з інвалідністю віком до 18 років;

у зв'язку з вихованням дитини, хворої на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитини, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;

у зв'язку з наявністю дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю та/або одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю I чи II групи;

у зв'язку з необхідністю здійснення опіки над особою з інвалідністю, визнаною судом недієздатною;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за особою з інвалідністю I групи;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за особою з інвалідністю II групи або за особою, яка за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребує постійного догляду, у разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;

військовослужбовці-жінки - у зв'язку з вагітністю;

військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

один із подружжя, обоє з яких проходять військову службу і мають дитину (дітей) віком до 18 років;

військовослужбовці, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років.

Військовослужбовці, які проходять **військову службу за контрактом**, звільняються з військової служби **під час воєнного стану** на підставах

а) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби з виключенням з військового обліку;

в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

г) через такі сімейні обставини або інші поважні причини (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу):

у зв'язку з вихованням дитини з інвалідністю віком до 18 років;

у зв'язку з вихованням дитини, хворої на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитини, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;

у зв'язку з необхідністю здійснення опіки над особою з інвалідністю, визнаною судом недієздатною;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за особою з інвалідністю I групи;

у зв'язку з необхідністю здійснення постійного догляду за особою з інвалідністю II групи або за особою, яка за висновком медико-соціальної експертної комісії або лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребує постійного догляду, у разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;

військовослужбовці-жінки - у зв'язку з вагітністю;

військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

один із подружжя, обоє з яких проходять військову службу і мають дитину (дітей) віком до 18 років;

військовослужбовці, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років;

г) за власним бажанням (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України).

7.3. Особливості звільнення військовослужбовців із військової служби під час дії воєнного стану

1. Звільнення з військової служби через службову невідповідність не проводиться.

2. Військовослужбовець, якому скасовано допуск до відомостей, що становлять державну таємницю, підлягає призначенню на посаду, яка не передбачає такого допуску, або зараховується в розпорядження посадової особи, яка має право призначення на посади, на підставі, визначеній підпунктом 8 пункту 116 Положення.

3. Військовослужбовці Збройних Сил України звільненню не підлягають та продовжують проходити військову службу понад встановлені строки до оголошення демобілізації, крім випадків, визначених частиною дев'ятою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

4. Накази про звільнення з військової служби військовослужбовців, не виключених із списків особового складу військових частин, підлягають скасуванню, крім наказів про звільнення у відставку військовослужбовців, визнаних за станом здоров’я непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку, та в запас на підставах, що відповідають підставам звільнення, визначеним пунктами “б”, “в”, “г” частини другої, пунктами “б”-“е” частини третьої, пунктом 3 частин п’ятої, шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

5. Військовослужбовці, які на час набуття права на звільнення зі служби виконують завдання в інтересах оборони України під час дії особливого періоду, беруть безпосередню участь у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції, а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії держави, що формально чи фактично є учасником воєнних дій проти України, звільняються з військової служби протягом трьох місяців з дня завершення виконання таких завдань.

РОЗДІЛ 8. ОБЛІК ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Порядок обліку особового складу визначається Законом України від 24.03.1999 № 549-XIV “Про Стройовий статут Збройних Сил України”, Положенням, Інструкцією, наказом Міністра оборони України від 26 травня 2014 року № 333 “Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу Збройних Сил України” (далі – Інструкція з обліку).

8.1 ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Облік особового складу поділяється на персональний, штатно-посадовий і статистичний обліки.

Облік особового складу в особливий період ведеться в порядку, установленому на мирний час, та з урахуванням особливостей, викладених у цьому розділі.

Для обліку особового складу в особливий період використовуються:

на особовий склад, який проходив військову службу у ЗС України, - облікові документи, які велися на нього в мирний час;

на особовий склад, призваний із запасу у **разі оголошення мобілізації**:

на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу - особові справи та послужні картки, отримані з територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (військових комісаріатів) (далі – ТЦК та СП);

на сержантів і солдатів - обліково-послужні картки, вилучені з їхніх військових квитків.

Особовий склад, який прибув по мобілізації, зараховується в день прибуття до списків особового складу військової частини в порядку, установленому пунктами 2.7, 2.8 глави 2 розділу II Інструкції з обліку. Призначення (переміщення) офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу проводиться наказом по стройовій частині після закінчення відмобілізування командирами цих частин відповідно до мобілізаційного призначення за мобілізаційним планом незалежно від номенклатури посад для призначення на мирний час. Ці накази є підставою для визначення посадового становища офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, запису відомостей про них до облікових документів, виписки та видачі їм документів, що посвідчують особу. Зазначені накази не дублюються наказами по особовому складу.

Зразок наказу по стройовій частині наведено в додатку 54 до Інструкції з обліку.

Надалі всі зміни в службовому становищі офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу здійснюються наказами по особовому складу відповідно до номенклатури посад для призначення військовослужбовців.

Військовозобов'язаним, призваним по мобілізації, початком проходження військової служби вважається день, визначений Законом України “Про військовий обов'язок і військову службу” (день відправлення у військову частину з відповідного районного (міського) ТЦК та СП).

У військових квитках особового складу, призваного по мобілізації, а в офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, крім того, в особових справах і послужних картках робиться запис про дату призову по мобілізації і направлення до місця служби, яка засвідчується підписом начальника ТЦК та СП і гербовою печаткою. Особам, які прибули по мобілізації безпосередньо до військових частин або перебували на цей час на навчальному зборі, відмітки про час їх призову робляться у військових квитках начальником штабу військової частини. До отримання офіцерами, особами рядового, сержантського і старшинського складу, призваними із запасу, документів, що посвідчують особу, в їхні військові квитки вносяться також записи про призначення на посаду та інші зміни в службовому становищі.

При видачі документів, що посвідчують особу, військові квитки в офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, призваних із запасу, вилучаються і зберігаються в їхніх особових справах.

Офіцерам, переміщеним під час мобілізації до нового місця служби у військові частини, що не входять до складу військ, які беруть участь у бойових діях (у межах свого оперативного командування, виду ЗС України), одночасно із врученням припису видається на руки в опечатаному пакеті особова справа. Другі примірники особових справ (а на вибулих за межі оперативного командування, виду ЗС України - і послужні картки) пересилаються до кадрового органу тих оперативних командувань, видів ЗС України, в які вибули офіцери.

При відрядженні офіцерів до військових частин, які беруть участь у бойових діях, перші примірники особових справ передаються (пересилаються) за підпорядкованістю до кадрового органу оперативного командування, виду ЗС України.

Другі примірники особових справ офіцерів видаються їм на руки в опечатаному пакеті або пересилаються разом із послужними картками до кадрових органів з'єднань, в які вибули офіцери.

Якщо офіцери вибувають до військових частин, які беруть участь у бойових діях у складі команди, то особові справи можуть бути видані в опечатаному пакеті під підпис старшому команди.

Про видачу офіцерам пакетів з особистими справами робиться відмітка в приписах.

На військовослужбовців, призваних у разі оголошення мобілізації, облікові документи ТЦК та СП пересилають безпосередньо до військових частин, куди направлені військовослужбовці. Штаби військових частин після отримання особових справ, обліково-послужних карток вилучають ідентифікаційні жетони з особистими номерами і вручають їх військовослужбовцям.

Персональний і штатно-посадовий облік у кадрових органах оперативних командувань, видів ЗС України на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу здійснюється за обліковими документами, які отримують від військових частин, з'єднань, що прибувають до складу оперативного командування, виду ЗС України. Документи

персонального обліку військовослужбовців, яких не вистачає, складаються в цих кадрових органах.

На офіцерів, які раніше проходили військову службу і призвані із запасу в разі оголошення мобілізації, другі примірники особових справ запитуються за потреби з відповідних ТЦК та СП.

У кадрових органах оперативних командувань, видів ЗС України для організації персонального обліку офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, **призваних із запасу**, використовуються послужні картки, які зберігаються в довідкових картотеках цих кадрових органів. У разі відсутності послужних карток на військовослужбовців на них виписуються скорочені послужні картки на підставі отриманих із військ наказів. За потреби заміни скорочених послужних карток на повні кадрові органи оперативних командувань, видів Збройних Сил знімають для себе копії з послужних карток, які ведуться в кадровому органі Генерального штабу ЗС України.

У підрозділах, військових частинах, на кораблях 1-3 рангів, у з'єднаннях і ОВУ, які беруть участь у бойових діях, облік особового складу ведеться з урахуванням таких особливостей:

у штабах військових частин, які беруть участь у бойових діях, особові справи не ведуться. При вибутті військової частини до складу військ, які беруть участь у бойових діях, особові справи передаються (пересилаються) за підпорядкованістю до кадрового органу оперативного командування, виду ЗС України або за наказом начальника штабу оперативного командування, виду ЗС України до відповідних районних (об'єднаних, міських) ТЦК та СП за місцем дислокації військової частини для подальшої передачі до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України.

Другі примірники особових справ офіцерів, а також особові справи офіцерів, призваних у разі оголошення мобілізації (у тому числі і особові справи офіцерів номенклатури призначення командира полку і бригади), передаються (пересилаються) за підпорядкованістю до кадрових органів з'єднань відповідно до номенклатури посад для призначення військовослужбовців у воєнний час.

Послужні картки на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, **призваних у разі оголошення мобілізації**, передаються (пересилаються) у відповідні кадрові органи, які ведуть облік за послужними картотеками, для долучення в загальну картотеку. Військові частини, які входять до складу оперативного командування, виду ЗС України, особові справи здають: військові частини, підпорядковані оперативному командуванню, - до кадрового органу оперативного командування; військові частини і заклади, підпорядковані виду ЗС України, - до кадрового органу виду ЗС України;

у відділенні, екіпажі, розрахунку, взводі (обслузі) на всіх військовослужбовців ведеться іменний список особового складу;

з початком бойових дій у штабах батальйонів (дивізіонів) складається добова відомість у двох примірниках, перший примірник якої передається до штабу військової частини;

у всіх військових частинах (крім закладів охорони здоров'я) і в неокремних батальйонах (дивізіонах) розділ добової відомості (додаток 55

Інструкції з обліку) «IV. У наявності» замінюється розділом «IV. Втрати за минулу добу: а) загинуло або померло; б) зникло безвісти; в) потрапило в полон; г) захоплено в заручники; ґ) інтерновано; д) евакуйовано з пораненнями; е) евакуйовано внаслідок хвороби; є) інші втрати;

у закладах охорони здоров'я розділ добової відомості (додаток 56 Інструкції з обліку) "IV. У наявності" замінюється розділом "IV. Вибуло за добу: а) виписано і відправлено до військових частин придатних до військової служби; б) виписано і відправлено одужуючих до військових частин; в) звільнено у відпустку; г) звільнено в запас з переоглядом через 6-12 місяців; ґ) звільнено з виключенням з військового обліку; д) померло від ран і хвороб; е) евакуйовано до інших закладів охорони здоров'я; є) відряджено із постійного складу";

у підрозділах, які десантуються до тилу ворога для виконання бойових завдань, облік особового складу ведеться: у роті, батальйоні та їм відповідних - у книзі обліку особового складу. Інші облікові документи під час виконання бойових завдань у тилу ворога не ведуться. Перед десантуванням вони здаються для тимчасового зберігання в штаби і кадрові органи за наказом начальника штабу військової частини. Особові справи офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу штабами військових частин передаються до кадрового органу за підпорядкованістю;

у кадровому органі з'єднання ведеться Журнал обліку прибулого поповнення (додаток 57 Інструкції з обліку), в якому також обліковуються прибулі;

з'єднання кораблів та окремі кораблі, які виходять у море для виконання бойових завдань, книги алфавітного обліку, книги обліку тимчасово відсутнього і тимчасово прибулого до військової частини особового складу і обліково-послужні картки залишають на березі. Порядок і час здачі цих документів визначаються командиром з'єднання;

при перевезенні особового складу на літаках, вертольотах, кораблях і суднах штаби військових частин (закладів охорони здоров'я), що перевозяться, на всіх військовослужбовців, що підлягають перевезенню, складають окремо на кожний літак, вертоліт, корабель, судно Іменний список особового складу, який підлягає перевезенню (додаток 58 Інструкції з обліку), у двох примірниках. Перший примірник іменного списку вручається коменданту пункту посадки, який відправляє його до штабу оперативного командування. Другий примірник залишається в штабі військової частини;

в управліннях з'єднань, оперативних командувань, видів Збройних Сил один раз на п'ять діб складається добова відомість.

Командирам військових частин (з'єднань) забороняється:

направляти на виконання бойових завдань особовий склад із числа поповнення, який ще не внесений до облікових документів підрозділів і штабу військової частини;

самовільно заносити до списків особового складу військової частини військовослужбовців інших військових частин (тих, які відстали під час маршу, передислокації, бою). Військовослужбовці, які відстали від своїх військових частин, направляються до місця служби або до резервних військових частин оперативного командування, виду ЗС України.

Командири відділень, взводів, рот, батареї відповідних до них підрозділів, а також командири підрозділів і служб кораблів усіх рангів зобов'язані:

перевіряти наявність особового складу перед початком маршу, під час привалів і після їх завершення, перед початком бойових дій, під час бойових дій і після них;

незалежно від обставин знати про кожного військовослужбовця, що вибув зі строю: причину вибуття, коли, де, за яких обставин це трапилося;

щодня і після кожного бою доповідати своєму безпосередньому командирі про наявність і втрати особового складу.

Облік офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу військових частин, **які беруть участь у бойових діях**, ведеться за схемою обліку офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу в кадрових органах, які беруть участь у бойових діях (додаток 59 Інструкції з обліку). У кадрових органах від з'єднання і вище книги штатно-посадового обліку ведуться окремо щодо кожної військової частини за посадами, які входять до номенклатури посад для призначення наказами по особовому складу відповідних командирів (командувачів) і вище.

Штатно-посадові картотеки на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу в кадрових органах оперативних командувань, які беруть участь у бойових діях, не ведуться.

Облік військовослужбовців, які перебувають у резервних частинах оперативних командувань, видів ЗС України, що беруть участь у бойових діях, ведеться відповідно до пункту 2.1 глави 2 розділу II Інструкції з обліку. При цьому змінний склад обліковується тільки за книгами алфавітного обліку окремо від постійного складу. У кадрових органах оперативних командувань, видів Збройних Сил, яким підпорядковані ці частини, ведуться:

на офіцерів - особові справи і послужні картки;

на осіб рядового, сержантського і старшинського складу - скорочені послужні картки. З останніх складається тимчасова картотека обліку офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу резерву.

Персональний облік особового складу, який вибув зі строю через загибель (смерть), поранення, хворобу та з інших причин, у підрозділах військових частин ведеться в такому порядку:

у відділенні та взводі - про всіх військовослужбовців, що вибули зі строю, командири відділень і взводів доповідають своєму безпосередньому командирі (начальнику) щодня в ході бою і після перевірки наявності особового складу після бою;

у роті (батареї), окремому підрозділі - на всіх військовослужбовців, що вибули зі строю, складається Іменний список особового складу, який вибув зі строю (додаток 60 Інструкції з обліку). Іменний список особового складу, який вибув зі строю, щоденно подається командирі батальйону (дивізіону), до штабу військової частини;

у батальйоні (дивізіоні, ескадрильї) - на підставі даних іменних списків особового складу, який вибув зі строю рот (батареї) і окремих підрозділів, про втрати особового складу, звірені з даними медичних підрозділів військової частини, складається загальний іменний список особового складу,

який вибув зі строю, на особовий склад батальйону (дивізіону, ескадрильї), який разом із добовою відомістю щодня надається до штабу військової частини.

У штабі військової частини іменні списки особового складу, який вибув зі строю, подані командирами підрозділів, звіряються з даними обліку медичних підрозділів військової частини. В іменних списках робиться відмітка щодо того, хто з поранених і хворих перебуває в медичному підрозділі військової частини, хто вибув зі складу військової частини через поранення та з інших причин без відома медичних підрозділів частини. На підставі зазначених іменних списків особового складу, який вибув зі строю, даних обліку медичного підрозділу військової частини видається наказ по стройовій частині, за яким весь особовий склад, що загинув у бою, помер унаслідок поранення, контузії, каліцтва, хвороби та з інших причин, виключається зі списків особового складу військової частини. У книгах алфавітного обліку особового складу військової частини робиться відповідний запис.

Загиблі та померлі офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу виключаються зі списків особового складу ЗС України наказами по особовому складу в порядку, установленому в пункті 11.3 Інструкції з обліку.

Особовий склад, який безповоротно вибув (загинув, помер), що виключається зі списків, у наказі розподіляється за категоріями: офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу, працівники. Кожна з категорій зазначається в наказі окремим параграфом.

Командири кораблів, військових частин і з'єднань ВМС ЗС України витяги з наказів на старшин, сержантів, матросів і солдатів висилають за підпорядкованістю до кадрового органу ВМС ЗС України для відпрацювання алфавітної картотеки.

Особовий склад, який вибув із військових частин, виключається зі списків у такі строки:

військовослужбовці, які загинули (померли), визнані на підставі рішень суду безвісно відсутніми чи оголошені померлими, звільнені з військової служби, а також переміщені до інших військових частин або направлені на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, - з дня смерті (загибелі) або з дня набрання чинності відповідними рішеннями суду чи оголошення померлим (у день вибуття - для звільнених, переміщених або направлених на навчання військовослужбовців);

евакуйовані внаслідок поранень, через хворобу до закладів охорони здоров'я за межі військової частини, а офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу - за межі з'єднання чи окремих частин, які не входять до складу з'єднання, - у день евакуації;

засуджені судом до відбуття покарання в місцях позбавлення волі чи дисциплінарному батальйоні - після одержання копії вироку суду.

Не виключаються зі списків особового складу військових частин і обліковуються як тимчасово відсутні:

особовий склад, який знаходиться на лікуванні в медичному підрозділі військової частини;

офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу, що знаходяться на лікуванні в закладі охорони здоров'я з'єднання. У донесення про склад та чисельність військ вони не включаються з дня вибуття з частини;

особовий склад, який знаходиться у відрядженнях, відпустках, навчається на курсах, зборах (без виключення зі списків частини) та прикомандирований до інших частин.

На сержантів і солдатів, які підлягають евакуації з медичного підрозділу військової частини до військових лікувальних закладів внаслідок поранення, контузії, каліцтва, через хворобу та з інших причин, штабом військової частини через медичний підрозділ військової частини передаються до військових лікувальних закладів їхні обліково-послужні картки. У разі якщо сержанти і солдати евакуйовуються до військових лікувальних закладів без відома медичного підрозділу військової частини, обліково-послужні картки на них із послужної картотеки вилучаються та зберігаються в штабі військової частини окремо протягом одного року.

Особові справи на поранених (хворих) військовослужбовців під час евакуації до тилових закладів охорони здоров'я пересилаються до кадрових органів, яким підпорядковані ці заклади.

Кадрові органи особові справи і послужні картки на військовослужбовців, які вибули до тилових закладів, пересилають тільки за запитами відповідних кадрових органів або військових комісаріатів.

У кадрових органах оперативних командувань, видів ЗС України в особливий період створюються збірні пункти, в яких зосереджуються особові справи і послужні картки на військовослужбовців, місцезнаходження яких після вибуття із військових частин (з'єднань), які беруть участь у бойових діях, невідоме.

На ці збірні пункти пересилаються також особові справи і послужні картки на поранених і хворих військовослужбовців, які вибули за межі районів бойових дій, стосовно яких протягом трьох місяців не надходили запити від кадрових органів чи військових комісаріатів.

Військовослужбовці, які знаходяться на лікуванні в закладах охорони здоров'я, обліковуються відповідно до чинного законодавства. Обліково-послужні картки, які надійшли на сержантів і солдатів, вкладаються в їхні документи, що посвідчують особу, і після лікування (виписки) видаються їм на руки.

Облік військовослужбовців, які знаходяться на лікуванні в закладах охорони здоров'я, кадровими органами ведеться:

у з'єднаннях - шляхом запису до книг алфавітного і штатно-посадового обліку відомостей про поранення (хворобу), найменування закладу охорони здоров'я, до якого військовослужбовця направлено на лікування;

в оперативних командуваннях, видах ЗС України - шляхом запису цих самих відомостей у послужні картки, перекладені з послужної картотеки в окрему довідкову картотеку обліку поранених (хворих);

у ГШ ЗС України - кількісно за основними посадами, військово-обліковими спеціальностями і родами військ.

Про прибуття на лікування всіх військовослужбовців, які поступили безпосередньо до закладів охорони здоров'я і яких було підібрано на полі бою і на морі, та тих, які прибули особисто без медичної картки з районів бойових дій, керівники цих закладів не пізніше наступного дня після їх прибуття повідомляють за допомогою засобів зв'язку або поштою командирів військових частин. У разі відсутності відомостей про військову частину керівники закладів охорони здоров'я повідомляють військового комісара або представника Військової служби правопорядку у ЗС України за місцем дислокації закладу охорони здоров'я.

Офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу, які знаходилися на лікуванні і визнані придатними до військової служби, направляються закладами охорони здоров'я:

з'єднання - до кадрових органів з'єднання;

оперативного командування - до кадрових органів оперативного командування;

центрального підпорядкування - до кадрових органів оперативного командування, виду ЗС України, яким підпорядковані військові частини (з'єднання), де проходили службу військовослужбовці до поранення (хвороби).

Зразок наказу про зарахування у розпорядження військовослужбовців, які прибули з закладів охорони здоров'я після лікування в особливий період, наведено в додатку 62 до Інструкції з обліку.

Сержанти і солдати, визнані після лікування придатними до військової служби, направляються закладами охорони здоров'я:

з'єднання - безпосередньо до військових частин з'єднання за місцем служби до поранення (хвороби);

оперативного командування та центрального підпорядкування - до резервних (навчальних) військових частин оперативного командування та виду Збройних Сил за місцем дислокації або безпосередньо до попереднього місця служби відповідно до клопотань командирів військових частин.

Військовослужбовці, визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби (у тому числі з повторним медичним обстеженням через 6 або 12 місяців) унаслідок поранень, хвороб, на підставі висновків військово-лікарських комісій, закладами охорони здоров'я або військовими комісаріатами подаються до звільнення з військової служби в запас (відставку) відповідно до Положення.

Військовослужбовці, які прибули після лікування до резервних (навчальних) військових частин, обліковуються в порядку, установленому для штабу військової частини. На сержантів і солдатів, які прибули із закладів охорони здоров'я без обліково-послужних карток, на підставі даних документів, що посвідчують особу, і документів закладів охорони здоров'я виписуються дублікати обліково-послужних карток.

Офіцери, особи рядового, сержантського і старшинського складу, які прибули після лікування в розпорядження кадрових органів оперативних командувань, видів ЗС України, тимчасово обліковуються за скороченими послужними картками. У подальшому на цих військовослужбовців, яких залишають для призначення в оперативному командуванні, виді ЗС України,

робляться запити на особові справи і послужні картки до тих кадрових органів, в яких вони зберігаються.

На військовослужбовців, відряджених для проходження служби до інших оперативних командувань, видів ЗС України, скорочені послужні картки перекладаються для зберігання в довідкову картотеку з відміткою, куди і коли вони відряджені. Відрядження військовослужбовців оформляються наказом. У приписах робиться запис: “Знаходився на лікуванні після поранення (хвороби), яке отримав (вказується місце та військова частина, де отримано поранення). Облікові документи не запитувалися”. Запити на облікові документи на вказаних військовослужбовців оформляються тими кадровими органами оперативних командувань, видів Збройних Сил, до яких вони прибудуть для проходження військової служби.

У кадрових органах з'єднань, які не беруть участі в бойових діях, облік офіцерів, що прибули із закладів охорони здоров'я, а також облік офіцерів, яким первинне військове звання офіцерського складу присвоєне у військовий час, ведеться за особовими справами відповідно до номенклатури посад для призначення наказами по особовому складу, за книгами алфавітного обліку офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу або послужними картотеками. У військових частинах ці офіцери обліковуються тільки за книгами алфавітного обліку офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу і книгами штатно-посадового обліку.

На військовослужбовців, поданих до присвоєння первинного військового звання офіцерського складу, військові навчальні заклади і військові частини одночасно з підготовкою на них подання складають:

один примірник особової справи - для кадрового органу, до номенклатури призначення якого належить посада, що підлягає заміщенню офіцером;

три примірники послужної картки.

Особові справи військовослужбовців, яких направлено на навчання в межах оперативного командування, ведуться в кадрових органах відповідних військових навчальних закладів.

Особові справи засуджених військовослужбовців пересилаються кадровими органами з'єднань до кадрових органів оперативних командувань, видів ЗС України, які після тримісячного строку зберігання направляють ці особові справи до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України, а на військовослужбовців, поновлених у військовому званні, - до відповідних кадрових органів за місцем служби цих військовослужбовців.

У разі вибуття військових частин до районів бойових дій або виходу з них, а також при їх перепідпорядкуванні з одних з'єднань, оперативних командувань, видів Збройних Сил до інших облікові документи на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу цих частин передаються до кадрових органів частин нового підпорядкування в порядку, визначеному в пункті 1.10 глави 1 розділу IV Інструкції з обліку.

Статистичний облік офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу в особливий період ведеться кадровим органом ГШ ЗС України.

При втраті документів персонального обліку особового складу кадрові органи з'єднань, штаби військових частин, які втратили документи, негайно вживають заходів до складання нових облікових документів. У разі масової загибелі чи втрати облікових документів кадрові органи з'єднань повинні негайно отримати від військових частин (з'єднань) іменні списки на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу відповідно до додатка 7 Інструкції з обліку, а штаби військових частин - іменні списки на весь особовий склад від підрозділів відповідно до додатка 6 Інструкції з обліку, на підставі яких провести відновлення втрачених документів. Конкретні строки відновлення документів встановлюються начальником вищого штабу або кадрового органу.

У випадку загибелі військової частини в результаті застосування ворогом зброї масового ураження штаби і кадрові органи з'єднань зобов'язані вжити всіх необхідних заходів для визначення кількості і встановлення прізвищ, імен, по батькові, військових звань загиблих військовослужбовців (шляхом опитування залишених у живих, розшуку збережених документів і документів, які велися на військовослужбовців у штабах і кадрових органах з'єднання).

8.2 ОБЛІК БЕЗПОВОРОТНИХ ВТРАТ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Особовий склад, який безповоротно вибув із ЗС України унаслідок загибелі (смерті) та з інших причин, становить безповоротні втрати особового складу. Вони розподіляються на бойові та інших загиблих (померлих).

До бойових безповоротних втрат належать особи, які:

загинули під час виконання бойових завдань;

загинули від застосування противником зброї масового ураження й інших видів зброї;

померли внаслідок поранення, контузії, каліцтва, хвороби та з інших причин під час бойової обстановки, перебування в полоні (у заручниках) або інтернування незалежно від місця смерті;

загинули внаслідок подій і нещасних випадків, пов'язаних із виконанням завдань командування, під час виконання бойових завдань (аварії літаків, автомашин та іншої бойової техніки, аварії (катастрофи) на залізниці, вибухи мін, виконання рятувальних робіт тощо).

До інших загиблих (померлих) належать особи, які:

померли від захворювання та з інших причин, не пов'язаних з участю в бойових діях;

покінчили життя самогубством;

загинули (померли) від необережного поводження зі зброєю, через порушення заходів безпеки, внаслідок позастатутних взаємовідносин, в аваріях, катастрофах та інших випадках, не пов'язаних із виконанням завдань командування та бойових завдань.

Облік безповоротних втрат у штабах військових частин, з'єднань і в органах військового управління

У штабах військових частин, в управліннях з'єднань кораблів і суден забезпечення, в яких облік особового складу ведеться в порядку,

установленому для штабу військової частини, персональний облік безповоротних втрат особового складу в особливий період ведеться за іменними списками безповоротних втрат особового складу.

Іменні списки безповоротних втрат особового складу складаються на підставі наказів по стройовій частині окремо за кожною категорією особового складу в алфавітному порядку в трьох примірниках із розподілом на бойові та інших загиблих (померлих). Іменні списки звіряються з даними статистичного обліку втрат і подаються до вищого кадрового органу у двох примірниках. Треті примірники іменних списків підшиваються до справи обліку безповоротних втрат військової частини.

У разі повернення військовослужбовця, включеного до іменного списку безповоротних втрат особового складу, або з'ясування, що він знаходиться на лікуванні, про це в той самий день оголошується в наказі по стройовій частині і доповідається у вищий штаб, а також сповіщається військовий комісаріат, якому відправлено повідомлення.

В управлінні з'єднання персональний облік безповоротних втрат особового складу управління, підрозділів забезпечення, обслуговування і військових частин з'єднання ведеться в кадровому органі. Облік ведеться за іменними списками безповоротних втрат особового складу, поданими військовими частинами, які входять до складу з'єднання, та іменними списками безповоротних втрат особового складу за управління, підрозділи забезпечення і обслуговування.

Після перевірки іменних списків, які надійшли з військових частин, та іменних списків за управління, підрозділи забезпечення і обслуговування, кадрові органи перші примірники цих іменних списків висилають до кадрового органу ГШ ЗС України.

Другі примірники іменних списків на сержантів, солдатів і працівників, а також списки на офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу після видання наказу про виключення зі списків особового складу ЗС України підшиваються до справи безповоротних втрат з'єднання.

В управлінні з'єднання кораблів (крім дивізіонів, бригад) і військово-морської бази персональний облік безповоротних втрат особового складу підлеглих кораблів (частин) ведеться в порядку, установленому для з'єднання. На особовий склад, що загинув на морі разом із кораблями і суднами, іменні списки складаються за даними персонального обліку, який ведеться в штабах вказаних з'єднань.

Облік загиблих (померлих) старшин, сержантів, матросів і солдатів у вказаних з'єднаннях ведеться також за картотекою втрат, яка складається з алфавітних карток, вилучених із діючих картотек загального обліку, а облік безповоротних втрат офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу - за скороченими послужними картками, вилученими з послужних картотек. У вилучених скорочених послужних картках і алфавітних картках на загиблих (померлих) військовослужбовців записуються такі дані: коли, де і за яких обставин загинув чи помер; час і місце поховання. Ці дані в скороченій послужній картці записуються в розділі "Проходження служби", а в алфавітній картці - у рядку 10. В управліннях з'єднань і військово-морських баз, які ведуть облік офіцерів за книгами алфавітного обліку офіцерів, осіб

рядового, сержантського і старшинського складу, безповоротні втрати офіцерів обліковуються тільки за іменними списками.

У закладах охорони здоров'я облік безповоротних втрат особового складу ведеться за іменними списками безповоротних втрат особового складу: на змінний склад - у медичній частині, а на постійний склад - в адміністративно-господарчій частині закладу в порядку, установленому для штабу військової частини. У закладах, де медична та адміністративно-господарча частини штатом не передбачені, облік безповоротних втрат покладається на посадових осіб, визначених письмовим наказом керівника закладу охорони здоров'я.

Військовослужбовці, які померли в закладі, виключаються зі списків змінного складу закладу наказом по стройовій частині в день смерті. На підставі наказу складаються іменні списки безповоротних втрат особового складу, а до військових комісаріатів за місцем проживання сімей (родичів) померлих висилаються сповіщення в порядку, викладеному в пункті 5.1 глави 5 розділу III Інструкції з обліку.

Іменні списки безповоротних втрат особового складу складаються в трьох примірниках і висилаються до кадрових органів за підпорядкованістю.

У районному (об'єднаному, міському) ТЦК та СП персонально обліковуються військовослужбовці, які загинули (померли), зникли безвісти, яких визнано відповідним рішенням суду безвісно відсутніми чи оголошено померлими, а також ті, що потрапили в полон, захоплені в заручники або інтерновані, які призивалися (приймалися) на військову службу цим ТЦК та СП, а також військовослужбовці, які загинули (померли), зникли безвісти, ті, що потрапили в полон, захоплені в заручники, сім'ї яких проживають на території цього району. Облік ведеться на підставі отриманих від військових частин і закладів охорони здоров'я Сповіщень і Повідомлень (додаток 63 до Інструкції з обліку) від ТЦК та СП.

Для ведення довідкової роботи за запитами (листами) і контролю вручення Сповіщення сім'ї сім'ям військовослужбовців, які загинули (померли), зникли безвісти, потрапили в полон, захоплені в заручники або інтерновані, у ТЦК та СП ведеться Алфавітна книга обліку безповоротних втрат військовослужбовців і призначення пенсій їхнім сім'ям (додаток 64 до Інструкції з обліку) окремо за кожною категорією особового складу.

На особовий склад, який загинув (помер) на шляху прямування в складі команди, складається Акт на військовослужбовців, які загинули (померли) на шляху прямування (додаток 65 до Інструкції з обліку), у двох примірниках, який підписується старшим команди, черговим по команді і працівником закладу охорони здоров'я, який здійснював супроводження команди.

Другий примірник акта передається керівнику закладу охорони здоров'я, військовому коменданту залізничної дільниці (станції, порту, пристані) або до цивільного закладу охорони здоров'я, залежно від того, кому передали тіло загиблого (померлого) для поховання. Передача тіла загиблого посадовим особам закладу охорони здоров'я або військової комендатури проводиться за підписом на першому примірнику акта, який засвідчується печаткою цих закладів (установ).

Військові коменданти комендатур військових сполучень станцій (дільниць) і керівники закладів охорони здоров'я, які прийняли тіло загиблого (померлого) військовослужбовця на шляху прямування, сповіщають ТЦК та СП за місцем проживання сім'ї загиблого (померлого) для подальшого його поховання.

Перший примірник акта передається разом із загальним іменним списком на поповнення до штабу з'єднання, військової частини, куди прибула команда.

Штаб військової частини (з'єднання), який прийняв команду, на підставі акта на військовослужбовців, які загинули (померли) на шляху прямування, наказом по стройовій частині виключає військовослужбовців, які загинули (померли) на шляху прямування, зі списків особового складу і вносить їх до Іменного списку безповоротних втрат особового складу, а до ТЦК та СП за місцем проживання сімей (близьких родичів) загиблих (померлих) надсилає Сповідення.

У військових частинах, які перевозяться на кораблях і суднах морського (повітряного) транспорту, облік безповоротних втрат на шляху прямування ведеться в порядку, установленому для штабу військової частини. Військовослужбовці, які загинули на шляху прямування, виключаються зі списків особового складу військових частин і включаються до іменного списку безповоротних втрат особового складу, після прибуття корабля (судна) у пункт призначення.

У разі загибелі корабля (судна), на якому знаходився штаб військової частини, яку перевозили, штаб ВМС ЗС України іменний список особового складу, який вибув зі строю, що знаходився на загиблом кораблі (судні), негайно пересилає до штабу з'єднання, оперативного командування, виду ЗС України, до складу якого входить військова частина, яку перевозили. У супровідному листі зазначаються точне місце, час і причини загибелі корабля (судна), на якому знаходилися військовослужбовці, та кого з них врятовано. Усі загиблі військовослужбовці штабом оперативного командування, виду Збройних Сил включаються до іменного списку безповоротних втрат особового складу.

Загальний облік безповоротних втрат за ЗС України здійснюється кадровим органом ГШ ЗС України:

офіцерів, осіб рядового, сержантського і старшинського складу - за послужними картками загиблих (померлих), вилученими з послужної картотеки на підставі іменних списків безповоротних втрат особового складу;

сержантів, солдатів і працівників - за обліково-послужними картками, особовими картками, складеними на підставі іменних списків безповоротних втрат особового складу.

8.3 ЗБИРАННЯ, ОБЛІК, ЗБЕРІГАННЯ І ВІДПРАВКА ВЛАСНИХ РЕЧЕЙ, ЦІННОСТЕЙ, ДОКУМЕНТІВ ЗАГИБЛИХ (ПОМЕРЛИХ)

Збирання, облік і відправка за призначенням власних речей, цінностей і особистих документів загиблих (померлих) військовослужбовців (працівників) є обов'язковими.

Організація збирання (приймання), обліку, зберігання, передачі (відправки) за призначенням власних речей, цінностей і особистих документів загиблих (померлих) військовослужбовців (працівників), а також контроль за виконанням цих заходів покладаються особисто на командирів (керівників).

Власні речі, цінності і особисті документи військовослужбовців, які загинули (померли) на шляху прямування, передаються разом з актом про смерть командирам військових частин, до яких прямували загиблі (померлі).

Відправка власних речей, цінностей і особистих документів сім'ям (близьким родичам) загиблих (померлих) військовослужбовців і працівників проводиться в порядку, визначеному в пунктах 7.8-7.11 глави 7 розділу II Інструкції з обліку.

РОЗДІЛ 9. Порядок роботи представників структурних підрозділів служби персоналу щодо підготовки документів особового складу для подання на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій

Визнання особового складу учасниками бойових дій здійснюється у відповідності до вимог:

Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” – в статті 6 якого визначаються категорії осіб, які визнаються учасниками бойових дій;

Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 (далі – Порядок), – в якому визначається порядок надання та позбавлення осіб статусу учасника бойових дій, перелік осіб які мають право на визнання їх учасниками бойових дій, та перелік документів, які є підставою для надання таким особам статусу учасника бойових дій;

Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни, затверджене наказом Міністерства оборони України від 16 квітня 2020 року № 122, зареєстроване у Міністерстві юстиції України 24 квітня 2020 р. за № 379/34662 (далі – Положення про комісії), – в якому визначено перелік комісії, які створюються у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, розгляд, яких саме осіб покладається на ту чи іншу комісію, перелік документів, які є підставою для надання таким особам статусу учасника бойових дій, а також терміни розгляду таких документів.

Водночас, необхідно зазначити, що на сьогоднішній день, триває робота щодо внесення змін до Порядку та Положення про комісії, в частині визначення порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій, особам які приймають участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв’язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (далі – Заходи) та визначення переліку документів, які будуть підставою для надання таким особам статусу учасника бойових дій.

9.1 Категорії осіб, які визнаються учасниками бойових дій.

Статус учасника бойових дій за безпосередню участь у Заходах надається військовослужбовцям та особам, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади:

які перебуваючи безпосередньо в районах ведення бойових дій у період здійснення зазначених заходів, за умови виконання ними особисто або в складі військової частини (органу, підрозділу, добровольчого формування

територіальної громади), установи та закладу бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

які отримали поранення, контузії, каліцтва в результаті здійснення Російською Федерацією ракетно-бомбових ударів, які в подальшому не призвели до встановлення інвалідності, статус учасника бойових дій надається незалежно від перебування їх в районах ведення бойових дій у період здійснення Заходів.

9.2 Перелік документів для подання на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій.

Перелік документів, які є підставою для прийняття Комісією рішення про визнання військовослужбовців та осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади учасниками бойових дій визначається підпункти 13 – 15 пункту 15 проєкту Положення про комісії:

для військовослужбовців:

довідка про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

не менше як один з таких документів – витяги (копії) з бойових наказів, бойових розпоряджень, бойових донесень (підсумкових, термінових і позатермінових), журналів бойових дій (оперативних завдань, ведення оперативної обстановки), вахтових журналів, рапортів командирів підрозділів (груп), екіпажів кораблів (катерів, суден забезпечення, літаків, вертольотів) про виконання бойових завдань (знищення, захват техніки або живої сили противника), польових листів, списків особового складу, який залучався до виконання бойових (спеціальних) завдань, книг служби нарядів та подій, що відбувалися, постових відомостей під час охорони об'єкта (блокпосту, базового табору, складу, парку тощо), на який здійснено збройний напад, документів об'єктивного контролю, фото-, відео- та звукозаписів, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій, каліцтв, інших документів, які містять достатні докази та підтверджують факт виконання ними особисто або в складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

додатково, за наявності, витяги з наказів Генерального штабу Збройних Сил України, командирів (начальників) органів військового управління, військових частин (органів, підрозділів), установ та закладів, Командувача об'єднаних сил, командирів оперативно-тактичних угруповань про прибуття (вибуття) до (з) районів ведення бойових дій, документи про направлення (прибуття) у відрядження до районів ведення бойових дій.

для осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади:

заява особи;

довідка про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

не менше як один з документів, зазначених для військовослужбовців, який містить достатні докази та підтверджують факт виконання ними особисто або в складі добровольчого формування територіальної громади бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

копія рішення, ухваленого в установленому порядку Командуванням Сил територіальної оборони Збройних Сил, щодо утворення добровольчого формування у визначеній територіальній громаді;

копія контракту добровольця територіальної оборони, підписаного командиром добровольчого формування територіальної громади, який призначений наказом Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил у визначеній територіальній громаді.

для військовослужбовців та осіб, з числа особового складу добровольчого формування територіальної громади, які отримали поранення, контузії, каліцтва в результаті здійснення Російською Федерацією ракетно-бомбових ударів, які в подальшому не призвели до встановлення інвалідності:

заява особи;

матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, контузій чи каліцтв в результаті здійснення Російською Федерацією ракетно-бомбових ударів;

копія контракту добровольця територіальної оборони (для осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади), підписаного командиром добровольчого формування територіальної громади, який призначений наказом Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил у визначеній територіальній громаді;

інші документи, які містять достатні докази та підтверджують факт отримання поранень, контузій чи каліцтв в результаті здійснення Російською Федерацією ракетно-бомбових ударів.

9.3 Орієнтовний порядок роботи представників структурних підрозділів служби персоналу складається з наступних етапів:

I. На першому етапі з моменту прибуття особового складу (включно прикомандированого особового складу) для подальшого проходження військової служби (виконання службових, бойових завдань) до військової частини:

1. Збір персональних даних особового складу, який прибув до військової частини (включно прикомандированого особового складу).

2. Внесення персональних даних особового складу, який прибув до військової частини (включно прикомандированого особового складу) до книг персонального обліку, книг тимчасово прибулого особового складу.

3. Збір копій ідентифікаційних документів особового складу, який прибув до військової частини (включно прикомандированого особового складу), а саме: сторінок паспорта громадянина України, громадянина іншої держави або посвідки на постійне проживання з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта та місце проживання або лицьового і зворотного боку паспорта громадянина України, громадянина іншої держави або посвідки на постійне проживання у формі картки та документа, що підтверджує місце проживання, а також реєстраційного номеру облікової картки платника податків.

4. Фотографування особового складу.

II. На другому етапі:

1. Уточнення списку особового складу (правильно вказано прізвище, ім'я, по батькові та посаду), який спланований до направлення для виконання службових (бойових) завдань у визначений район.

(складається на підставі рапортів поданих командирами підрозділів)

2. Уточнення списку прикомандированого особового складу (правильно вказано прізвище, ім'я, по батькові, посаду та військову частину відповідно до посвідченнях про відрядження), який спланований до направлення для виконання службових (бойових) завдань у визначений район разом з підрозділами військової частини.

(складається на підставі рапортів командирів підрозділів, до яких вони прикомандировані).

3. Звірка відповідності прізвищ, імен та по батькові, а також посад особового складу, зазначених у списку згідно даних книг алфавітного обліку та штатно-посадових книг, а також з посвідченнями про відрядження для прикомандированого особового складу.

4. Видання наказу командира військової частини (по стройовій частині) про направлення у визначений район для виконання службових (бойових) завдань.

5. Видання наказу командира військової частини (по стройовій частині) про прибуття у визначений район для виконання службових (бойових) завдань.

6. Отримання документального підтвердження факту виконання особи особисто або в складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів, чи отримання поранення, контузії, каліцтва в результаті здійснення Російською Федерацією ракетно-бомбових ударів, які в подальшому не призвели до встановлення інвалідності, незалежно від перебування їх в районах ведення бойових дій у період здійснення зазначених заходів.

7. Підготовка витягів із наказів (документів), копій документів, зазначених у пунктах 4-6.

8. Підготовка Довідки про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі документів зазначених у пунктах 4-6.

Форму Довідки визначено в додатку 6 до Порядку.

ЗРАЗОК

Кутовий штамп
військової частини
(органу, підрозділу,
добровольчого формування
територіальної громади),
підприємства, установи
та організації

ДОВІДКА

про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для
забезпечення оборони України, захисту безпеки населення
та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією
Російської Федерації проти України

Видана . БАЙРАКТАРУ Борису Григоровичу .
(військове (спеціальне) звання,

прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) дійсно в період з 27.02.22 по 17.06.22 брав
(брала) участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України,
захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою
агресією Російської Федерації проти _____

Лисичанськ, Северодонецьк

(зазначаються найменування конкретних населених пунктів,

із зазначенням адміністративно-територіальних одиниць)

Підстава: документи зазначені в пункті 10.2 ..

Ця довідка є підставою для надання особі статусу учасника бойових дій.

Командир військової частини А0007

полковник

(підпис)

Ярослав ДЖАВЕЛІН

(ініціали та прізвище)

9. Відпрацювання інформації про осіб за формою, визначеною в додатку 1 до Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 р. № 302, у роздрукованому та електронному (формат файла Excel) вигляді.

10. Формування комплекту документів, які подаються на розгляд відповідною Комісією, відповідно до вимог Положення про комісії, а саме:

довідки (пункт 9);
 витягів із наказів (документів), копій документів, зазначених у пунктах 4-6;

згода на збір та обробку персональних даних;

копія сторінок паспорта громадянина України, громадянина іншої держави або посвідки на постійне проживання з даними про прізвище, ім'я та по батькові, видачу паспорта та місце проживання або лицьового і зворотного боку паспорта громадянина України, громадянина іншої держави або посвідки на постійне проживання у формі картки та документа, що підтверджує місце проживання;

копія реєстраційного номеру облікової картки платника податків;

дві кольорові фотокартки розміром 3x4 см на матовому папері, зображення обличчя має займати 65-70 % фотокартки, з зазначенням на зворотньому боці прізвища, ім'я та по батькові завірені печаткою;

інформації про осіб за формою, визначеною в додатку 1 до Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 р. № 302, у роздрукованому та електронному (формат файла Excel) вигляді.

11. Відпрацювання та відправлення супровідного листа з додатками на розгляд відповідної Комісії.

Враховуюче вищезазначене робота представників структурних підрозділів служби персоналу щодо підготовки документів особового складу для подання на комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій тісно пов'язана та перетинається з їх роботою щодо персонального обліку особового складу, а також з контролем документального супроводження залучення особового складу до здійснення Заходів, а саме:

направлення до районів здійснення Заходів;

прибуття до районів здійснення Заходів;

виконання бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів;

отримання поранень, контузій, каліцтв, не залежно від перебування в районах ведення бойових дій;

вибуття із районів здійснення Заходів та прибуття до пункту постійної дислокації.

При цьому, необхідно звернути особливу увагу на документи, які містять достатні докази та підтверджують факт виконання особовим складом особисто або в складі військової частини (органу, підрозділу), установи та закладу бойових (службових) завдань в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з противником, проведення розвідувальних заходів.

* Питання, які розглянуті у зазначеному Посібнику, можуть не надати вичерпні відповіді на всі складні запитання щодо дій працівників служб персоналу в умовах воєнного стану. У цьому випадку необхідно звертатись до офіційних законодавчих та нормативно – правових актів, перелік яких зазначено у Розділі 1.